

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för globala studier

Ensamkommande och försvunna barn är också rättighetsbärare

– En analys av barnrättsperspektivet och sociala konstruktioner i uppdrag, kartläggning och åtgärdsförslag om ensamkommande barn som försvinner –

Examensarbete i mänskliga rättigheter, 30 hp

VT 2019

Författare: Anna Lydås

Handledare: Stina Hansson

Abstract

In 2015, over 35 000 unaccompanied minors arrived in Sweden. As a result of a more strictly regulated migration policy and changes in legislation, some of them have deviated. The knowledge about deviation is low, whereupon the county administrative boards (länsstyrelserna) in 2016 were commissioned by the government to make a mapping of the phenomenon and to formulate action proposals on how the situation can be managed. This study aims to examine how a child rights perspective can be found in the assignment, mapping and action proposals and further how constructions of unaccompanied minors is presented in the documents and how they relate to the child rights perspective. The three documents thus represent the material for the study, which has been analyzed from a social constructionist perspective using qualitative content analysis. The main result shows that a child rights perspective has to some extent been applied but is weak and, in many ways, inadequate. Furthermore, the material contains three different constructions of the children; partly as important to create an understanding of the phenomenon of deviation and as actors in their own lives, partly as vulnerable victims, and partly as strangers who do not belong in Sweden. These constructions are shown to in some extent influence the child rights perspective, in the sense that it is weakened when children are regarded as other than rights holders and actors in their own lives.

Nyckelord: *ensamkommande barn, avviker, försvinner, regeringsuppdrag, kartläggning, åtgärdsförslag, regering, länsstyrelsen, barnrättsperspektiv, sociala konstruktioner, rättighetsbärare, barnkonventionen*

Keywords: *unaccompanied minors, deviates, disappears, governmental assignment, mapping, action proposals, government, county administrative board, child rights perspective, social constructions, right holders, convention on the rights of the child*

Antal ord: 19 999

Innehållsförteckning

Abstract.....	2
Innehållsförteckning	3
1. Introduktion	5
1.1. Om barnrättsperspektivet & mänskliga rättigheter i Sverige.....	7
1.2. Ensamkommande barn och flyktingskapet.....	8
1.3. Syfte & frågeställningar.....	10
1.3.1. Ämnesrelevans & avgränsningar	10
1.4. Disposition	11
2. Tidigare forskning & teoretiskt ramverk	12
2.1. Tidigare forskning	12
2.1.1. Principen om barnets bästa & ensamkommande barn i ett europeiskt sammanhang.....	12
2.1.2. Konstruktioner om flyktingbarnet hos svenska myndigheter	15
2.2. Teoretiskt ramverk.....	18
2.2.1. Den socialkonstruktionistiska teorin.....	18
2.2.2. Flyktingskapet och ensamkommande barn som rättighetsbärare	19
3. Metod	21
3.1. Material.....	21
3.1.1. Källkritisk diskussion kring material.....	22
3.1.2. Självkritisk reflektion.....	23
3.2. Analysmetod	23
3.2.1. Diskussion kring analysmetod.....	25
4. Resultatredovisning & analys	26
4.1. Resultat	26
4.2. Barnrättsperspektivet	28
4.2.1. Barnrättsperspektivet i uppdraget.....	28
4.2.2. Inledande om barnrättsperspektivet i kartläggning och åtgärdsförslag	30
4.2.3. Barnrättsperspektivet gällande ansvar	31
4.2.4. Barnrättsperspektivet gällande samverkan & förebyggande	37
4.2.5. Barnrättsperspektivet gällande likvärdighet.....	42
4.2.6. Barnrättsperspektivet gällande kunskap	45
4.2.7. Barnrättsperspektivet gällande ålder	47

4.2.8. Barnens välmående	49
4.2.9. Sammanfattning.....	51
4.3. De ensamkommande barnen.....	52
4.3.1. De ensamkommande barnen i uppdraget	53
4.3.2. Antaganden om de ensamkommande barnen	53
4.3.3. De ensamkommande barnen som viktiga	56
4.3.4. De ensamkommande barnen som främlingar	58
4.3.5. Sammanfattning.....	61
5. Avslutning	63
Källförteckning	64

1. Introduktion

På grund av tilltagande stridigheter och svåra säkerhetslägen i bland annat Syrien, södra Somalia och Afghanistan ökade under 2015 kraftigt antalet människor på flykt i världen (Barnrättsbyrån, 2018, s. 10). Samma år nådde antalet barn som kommit till Sverige för att söka asyl utan föräldrar eller annan vuxen person som kan ses som ställföreträdare för föräldrarna (SFS 1994:137), så kallade *ensamkommande barn*, rekordhöga siffror med över 35 000 barn (migrationsinfo.se, 2018). I samband med den kraftigt ökande invandringen har det migrationspolitiska klimatet blivit allt hårdare i Europa. När regeringen ansåg att Sveriges flyktingmottagande nått sin gräns presenterade statsminister Stefan Löfven den 24 november 2015 ett förslag med syfte att kraftigt minska flyktinginvandringen till Sverige (Barnrättsbyrån, 2018, s. 11). Förslaget innefattade en tillfällig asyllagstiftning, eftersträvad att vara anpassad till Europeiska unionens (EU) miniminivå, som trädde i kraft den 20 juli 2016. I och med den tillfälliga lagen (SFS 2016:752) har möjligheten att få permanent uppehållstillstånd (PUT) begränsats, försörjningskraven skärpts, medicinska åldersbedömningar ökat och ID-kontroller vid den svenska gränsen förstärkts (Svensson, 2015, 24 november). Dessutom infördes samtidigt ändringar i lag om mottagande av asylsökande m.fl. (SFS 1994:137, LMA) enligt vilka rätten till bistånd upphör för vuxna personer med av- eller utvisningsbeslut (Migrationsverket, 2018). Enligt Barnrättsbyråns rapport *Sveket* (2018, s. 15) har den tillfälliga lagen kritiserats för att vara barnfientlig och sakna en barnkonsekvensanalys. Det ökade antalet medicinska åldersbedömningar har resulterat i att fler barn får sin ålder uppskriven. Därmed blir de över en natt enligt myndigheterna vuxna vilket får stora konsekvenser i form av stress, oro och ångest samt förlorad tillgång till socialt stöd och rättigheter. Bland annat fräntas barnet det boende som tilldelats av socialtjänsten och kan behöva flytta till en annan del av Sverige, vilket resulterar i att vissa väljer att söka andra alternativ (Barnrättsbyrån, 2018, 28 februari). På så vis kan ensamkommande barn betraktas särskilt hårt drabbade av den restriktivare asyl- och mottagandepolitiken och dess efterföljande regel- och praxisändringar (FARR, 2018, 31 augusti).

I maj 2016 visade Migrationsverkets statistik att 1829 ensamkommande barn registrerats som avvikna. Att ett barn avviker refererar främst till att barnet lämnat sitt boende, medan ett barn som försvunnit lämnat boendet och senare inte påträffats eller återvänt. Migrationsverket och flera kommuner använder genomgående begreppet avvikna och då skiljelinjen mellan begreppen är

otydlig används de båda i kartläggningen (Akbar, Gustafsson, Kullander, Tønnes Lönnroos, & Verständig, 2016, s. 9–11) och således även i undersökningen utan antydning till huruvida barnen återvänt eller påträffats. Utifrån Barnrättsbyråns beskrivning av problematiken kan avvikelser ses som konsekvenser av förändringarna i asyl- och mottagandepolitiken då en inhuman behandling skapar drivkraft att söka andra alternativ. Kunskapsrådet kring ensamkommande barn som avviker har dock visats bristfälligt varpå länsstyrelserna i januari 2016 fick i uppdrag av regeringen att göra en kartläggning av fenomenet med efterföljande åtgärdsförslag. Uppdraget visar regeringens medvetenhet om problematiken kring att ensamkommande barn avviker, men ändå fattades beslutet att fullfölja förslaget om den tillfälliga lagen. Förenta nationernas (FN) konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) togs fram 1989 då världens ledare fastslog att barn ofta är i behov av extra vård och skydd samt för att säkerställa att barn erkänns som rättighetsbärare (UNICEF, 2014). Sverige ratificerade barnkonventionen 1990 (UNICEF Sverige, u.å.) och har därmed åtagit sig att respektera, skydda och uppfylla de rättigheter konventionen fastställt för alla barn som befinner sig inom landets jurisdiktion. Därmed finns ett åtagande att beakta barnets bästa i alla beslut och handlingar som rör barn varför barnkonventionen borde vara en given utgångspunkt i alla sådana regeringsuppdrag.

Det finns en komplex motsättning i regeringens beslut att fullfölja implementeringen av en pragmatisk lagstiftning som av flera "expertröster" kritiserats för att sakna ett barnrättsperspektiv och uppdraget att kartlägga ensamkommande barn som försvinner, då barnets rättigheter å ena sidan tycks vara oviktiga, medan försvinnanden å andra sidan behöver förhindras. Uppdraget för kartläggningen gavs till länsstyrelserna innan den tillfälliga lagen trädde i kraft men efter förslaget lagts fram. De båda har därmed bara verkat samtidigt under en kortare period och uppdraget är för nära inpå implementeringen av den tillfälliga lagen för att kartläggningen ska kunna ge en fullgod bild av huruvida den påverkat försvinnandena, men redogör ändå för en del potentiella konsekvenser av den. Vidare borde, rent principiellt, ett barnrättsperspektiv varit viktigt att tillämpa i uppdraget och kartläggningen då det påverkar åtgärdsförslagen och hur rekommendationerna konstrueras. Samtidigt sätter uppdraget ramarna och dess utgångspunkt påverkar hur kartläggningen och åtgärdsförslagen kan tolkas. En motsättning mellan migrationskontroll, barns rättigheter och flyktingar som "de andra" visar sig i existerande konstruktioner och en skiljelinje mellan "vi och dem" utgör en möjlig negativ inverkan på de

exkluderades tillgång till rättigheter. Att implementera en lagstiftning som i praktiken enbart berör “de andra” utan att genomföra en barnkonsekvensanalys indikerar att det finns en tendens att bortse från barnets rättigheter när det gäller asylsökande barn som inte betraktas som rättighetsbärare. Utifrån regeringens påvisbara medvetenhet om problemet med avvikningar är det därför intressant att undersöka huruvida ett barnrättsperspektiv tillämpats i uppdraget som utförts gällande en grupp särskilt påverkad av den tillfälliga lagen, kring samma tidsperiod som lagen trädde i kraft.

1.1. Om barnrättsperspektivet & mänskliga rättigheter i Sverige

Enligt målet för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter ska regeringen “säkerställa att Sveriges internationella åtaganden efterlevs i alla delar av landet, i alla delar av offentlig sektor” (Skr. 2016/17:29, s. 9); ett arbete där länsstyrelserna spelar en huvudroll på regional och kommunal nivå. Länsstyrelserna har i uppdrag att se till att mänskliga rättigheter införlivas genom att “belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten” (ibid., s. 31). Ett rättighetsbaserat arbete styrs enligt FN:s definition av ambitionen att förverkliga de mänskliga rättigheterna som finns fastställda i *the Universal Declaration on Human Rights* och andra internationella människorättskonventioner (HRBA Portal, u.å.). Dessutom är det, för ett rättighetsbaserat arbete, nödvändigt att förhålla sig till de grundläggande rättighetsprinciper FN beskriver som universella och obestridda, ömsesidigt beroende och odelbara, jämlika och icke-diskriminerande och som medför både rättigheter och skyldigheter (OHCHR, u.å.). Ett barnrättsbaserat arbete behöver därmed förhålla sig till barnkonventionen vilket i sin tur kräver att ett *barnrättsperspektiv* tillämpas, det vill säga “ett perspektiv som motsvarar konventionens barnsyn” (VGR, u.å.). Vidare för att uppfylla barnrättsperspektivet krävs ett *barnperspektiv*, som innefattar vuxnas syn på barnets bästa, samt *barnets perspektiv*, som är barnets egen synvinkel och upplevelse (Stockholms stad, 2017, s. 3). Det finns inte ett enskilt sätt att definiera, särskilja och förena dessa begrepp. I den här studien utgår jag dock från att perspektiven har tre separata innebörder och att kombinationen av ett barnperspektiv och barnets perspektiv, där vuxna i samhället tar hänsyn till barnets egen synvinkel och upplevelser samt till barnets rättigheter enligt barnkonventionen är det som utgör ett barnrättsperspektiv.

1.2. Ensamkommande barn och flyktingskapet

Det här avsnittet syftar till att ge en inledande bild av befintliga konstruktioner av flyktingar och ensamkommande barn som tidigare forskning visar och som kan ses utgöra en offentlig diskurs där skillnad görs mellan ”vi och dem”, vilket kommer diskuteras vidare i kapitel 2. En diskurs är en praktik som formar de objekt den talar om och hänvisar till en särskild framställning av en händelse, en person eller en grupp personer i ett visst sken med hjälp av olika definitioner, bilder, med mera (Burr, 2015, s. 74–75). En offentlig diskurs är vidare en framställning som är tillgänglig för och antagen av allmänheten. Att exempelvis flyktingar beskrivs som ett “problem” för statssystemet grundat på att “deras existens ifrågasätter systemets grundläggande princip: den statliga gränskontrollen och därmed statens suveränitet” (Johansson, 2005, s. 37) kan betraktas som en offentlig diskurs. Det föreslår att problemet bara kan lösas, och det internationella statssystemet återställas genom att flyktingar återvänder till sina hemländer. En sådan problematisering konstruerar dessa människor som ett hot mot den nationella ordningen (ibid., s. 38). Det finns dock också en motdiskurs där Sverige betraktas som globalt och medmänskligt, där till stor del civilsamhället är pådrivande för en human migrationspolitik med hänsyn till alla människors lika värde och rätt till liv. Trots att det finns och har funnits andra sätt att bemöta flyktingfrågan än att betrakta återsändande som enda alternativ tycks en sådan bild finnas inneboende i statssystemet och blomma upp när systemet anses hotat.

Den offentliga diskursen förstärks bland annat genom media (Brune, 2015, s. 343), där framförallt ensamkommande pojkar ofta framställs som en homogen grupp med dålig kvinnosyn; som farliga och okontrollerbara på grund av tidigare traumatiska upplevelser. Det visas till exempel då det faktum att ett större antal unga pojkar/män än flickor/kvinnor kommer till Sverige för att söka asyl talas om som något förenat med ökade brott riktade mot kvinnor (Hudson, 2016, 19 januari). Den bilden förstärks dessutom av politiker, exempelvis när Stefan Löfven besökte det HVB-hem där en 22-årig kvinna dödats i ett knivbråk och uttryckte följande:

Jag tror att ganska många känner en stor oro för att det ska bli fler liknande fall när Sverige tar emot så många ensamkommande barn och unga. Många av dem som kommer unga till Sverige har traumatiska upplevelser och det finns inga enkla svar. (DN Ledare, 2016, 27 januari)

Rädsla påverkas enligt Anita Heber, docent i kriminologi vid Stockholms universitet, av hur media och politiker uttrycker sig angående brott, avsaknad av en känsla av kontroll samt oro för förändring. Vi tenderar, i en värld full av risker, att kanalisera vår osäkerhet på något mer specifikt än diffusa hot, vilket gör att oron projiceras på "främlingarna" (Björk & Larsson, 2016, 21 februari). Det i sin tur riskerar att få en negativ effekt för ensamkommande barn genom exempelvis större misstro riktad mot dem, vilket kan förstärkas av sådana uttalanden som exempelvis citatet från Löfven representerar.

Ett behov av att tydliggöra distinktionen mellan "vi och dem" kan uppstå när "de andra" upplevs som ett hot mot "vi:et". Det kan göras med hjälp av explicita tillvägagångssätt, såsom att utforma lagstiftning enbart gällande en normavvikande grupp, eller mer subtila metoder där den exkluderade gruppen framställs på ett särskilt sätt i tal och skrift (Byström, 2006, s. 209–210). Ensamkommande barn utsätts i viss mån för sådan exkludering då de som flyktingar blir subjekt för migrationskontroll och betraktas som opålitliga "andra" med falska anspråk. Samtidigt finns en bild av det asylsökande barnet som sårbart och i behov av skydd (Ottosson, Eastmond & Schierenbeck, 2013, s. 248). Då de som barn har speciella behov och egna universella rättigheter, men även anses vara flyktingar, hamnar de i en osäker ställning (Hedlund & Cederborg, 2015, s. 240). Politikens och lagstiftares betoning på barnets bästa är bristfällig och bidrar till att ensamkommande barn inte får samma rättigheter som andra barn i Sverige, vilket påvisar avsaknaden av en syn på dem som riktiga rättighetsbärare (ibid., s. 249). Eftersom internationella människorättsavtal gäller alla, oavsett formellt medborgarskap och juridisk status, stärker däremot tillämpningen av sådana skyddet för asylsökande barn, men för att principen om barnets bästa ska respekteras måste det beaktas i första hand och vara genuint snarare än symboliskt och formellt (Lundberg, 2011, s. 66–67).

Tidigare forskning belyser att det i den migrationspolitiska kontexten, både hos politiker, lagstiftare och myndighetsutövare, finns en tudelad bild av flyktingar och ensamkommande barn som även avspeglar sig i den offentliga diskursen. Det finns å ena sidan ett ansvar att uppfylla barnets rättigheter, men å andra sidan en misstänksamhet gentemot barnen som "de andra". På grund av en sådan befintlig bild, som återges både i offentlig diskurs framställd av bland annat politiker, i teori och i forskning finns anledning att undersöka hur detta påverkar hur uppdraget,

kartläggningen och åtgärdsförslagen skett med tillämpning av ett barnrättsperspektiv när just ensamkommande barn står som objekt. Detta då sociala konstruktioner och en uppdelning mellan “vi och dem” påverkar synen på barnen som rättighetsbärare och därmed även möjligheten för de barn som exkluderas att åtnjuta mänskliga rättigheter.

1.3. Syfte & frågeställningar

Frågan problemformuleringen framhåller aktualiseras av förändringarna som skett i samband med den så kallade “flyktingkrisen” 2015, då förslaget om den tillfälliga lagen lades fram. Syftet med studien är därmed att skapa en förståelse för hur ensamkommande barns tillgång till mänskliga rättigheter påverkas av sociala konstruktioner genom att undersöka regeringens och länsstyrelsernas tillämpning av ett barnrättsperspektiv i uppdrag, kartläggning och åtgärdsförslag kring ensamkommande barn som försvinner i Sverige.

För att uppfylla syftet kommer följande frågeställningar att besvaras:

- *På vilket sätt återfinns barnrättsperspektivet i uppdraget, kartläggningen respektive åtgärdsförslagen gällande ensamkommande barn som försvinner?*
- *Hur ser konstruktionerna av de ensamkommande barnen ut och hur relaterar de till hur barnrättsperspektivet återfinns i texterna?*

1.3.1. Ämnesrelevans & avgränsningar

Med utgångspunkt i barnkonventionen har studien en tydlig relevans för ämnet mänskliga rättigheter. Den har även en nutida relevans då ensamkommande barn är en omtalad grupp som under de senaste åren ökat markant. Då experter menar att den tillfälliga lagen inte är kompatibel med barns rättigheter är ämnet för studien särskilt relevant just nu då barnkonventionen den 1 januari 2020 ska inkorporeras i svensk lag vilket kommer att göra framtida situation mer komplex utifrån ett rättighetsperspektiv. Både regeringen och länsstyrelserna har i uppgift att införliva mänskliga rättigheter i Sverige, varför deras rättighetsperspektiv, och mer specifikt barnrättsperspektiv, är relevant att undersöka. Med en hårdare migrationspolitik, som kan ses

påverkad av en förstärkt bild av skillnaden mellan “vi och dem”, är även sociala konstruktioners påverkan på tillgången till rättigheter relevant att undersöka.

Studien är avgränsad till att undersöka de tre specifika dokument uppdraget innefattar, och andra kartläggningar, rapporter, med mera som på något sätt är sammankopplade har inte behandlats här. Inte heller har jag tagit del av hur andra relevanta aktörer, såsom kommuner eller Migrationsverket, själva använder barnrättsperspektivet. Dessa avgränsningar har gjorts för att rikta fokus mot en mer djupgående analys av det specifika uppdraget och dess resultat, men kan också bidra till studien gått miste om relevant kringliggande information som inte framgår i de tre dokumenten. Utifrån att de studerade dokumenten utgör det fullständiga resultatet för uppdraget är det däremot rimligt att utgå från att de innefattar all nödvändig information. Det finns troligtvis också ett flertal andra aspekter att undersöka i materialet, men med en utgångspunkt i mänskliga rättigheter och ett ämne som berör barn och således barns rättigheter, är just barnrättsperspektivet och vad som kan tänkas påverka det väsentligt att undersöka.

1.4. Disposition

Uppsatsen består av fem delar där kapitel 1 utgör ovanstående introduktion, syfte, frågeställningar, ämnesrelevans och avgränsningar. Vidare innehåller kapitel 2 en redovisning av tidigare forskning och det teoretiska ramverket. I kapitel 3 presenteras och diskuteras det studerade materialet samt analysmetoden. Kapitel 4 innehåller en resultatredovisning och analys av materialet, följt av slutsatser och förslag till framtida forskning i kapitel 5.

2. Tidigare forskning & teoretiskt ramverk

I det här kapitlet följer en redogörelse för den tidigare forskning jag tagit del av som bidrar till att synliggöra studiens relevans i en bredare kontext. Vidare presenteras det socialkonstruktionistiska perspektivet utifrån Vivien Burr samt Mats Alvesson och Kaj Sköldberg följt av en beskrivning av sambandet mellan flyktingskapet, sociala konstruktioner av “vi och dem” och ensamkommande barn som rättighetsbärare.

2.1. Tidigare forskning

Den tidigare forskning jag tagit del av inför studien berör frågor om hur ensamkommande barn uppfattas av lagstiftare, hur deras trovärdighet konstrueras av handläggare vid Migrationsverket och hur en “ifrågasättandekultur” visar sig i exempelvis användningen av medicinska åldersbedömningar. Den behandlar även frågan om hur principen om barnets bästa tillämpas i asylfall i Sverige och hur den främjats i det svenska asylmottagningssystemet av Migrationsverkets särskilda barnhandläggare, samt situationen för ensamkommande barn i Europa. Detta bidrar till en förståelse för hur ensamkommande barn och deras rättigheter står i relation till varandra i en svensk och europeisk kontext.

2.1.1. Principen om barnets bästa & ensamkommande barn i ett europeiskt sammanhang

Daniel Hedlund och Ann-Christin Cederborg har undersökt hur enskilda lagstiftare uppfattar ensamkommande barn, deras livssituation, behov samt principen om barnets bästa. Då ensamkommande barn har rättigheter som flyktingar men samtidigt huvudsakligen är barn med speciella behov och rättigheter befinner de sig i en osäker ställning gällande vad de främst ska betraktas som. Sambandet mellan hur de uppfattas och migrationspolicyns mål är viktig eftersom det kan få konsekvenser för barnens liv och utveckling (Hedlund & Cederborg, 2015, s. 239–240). De dominanta framställningarna vid policyutveckling är dock baserade på förutsättningen att ensamkommande barn påverkas men inte själva agerar och det finns flera åtskiljande och motsägande uppgifter kring principen om barnets bästa och dess relation till asylsökande barn, där

några av de lagstiftare som deltagit i studien tycks förlita sig på rykten i formuleringen av barnets behov och barnets bästa (ibid., s. 241–249).

På grund av otillräcklig betoning på barnets bästa får inte ensamkommande barn samma rättigheter som andra barn i Sverige och det blir tydligt att de inte förstås som riktiga rättighetsbärare. Det återkommande resonemanget kring familjeåterförening och återsändande sker utan hänsyn till flyktens bakomliggande faktorer vilket tyder på att politiker antar en position där barnen inte är Sveriges ansvar (Hedlund & Cederborg, 2015, s. 249). Trots att principen om barnets bästa kritiserats för dess vaghet är den dominerande i internationell juridisk standard för handlingar som rör barn (Lundberg, 2011, s. 66). Anna Lundberg (2011, s. 67), som undersökt hur principen tillämpas i svenska asylfall, menar att övervägandet om barnets bästa måste sättas i första hand genom att låta bedömningen av ett barns asylfall guidas av ett rättighetsbaserat tillvägagångssätt. Hon påpekar även att om asylsökande barns rättigheter respekteras, skyddas och uppfylls i bedömningen av deras asylfall, vilket Migrationsverkets anställda som representanter för en statlig myndighet är skyldiga att beakta i alla handlingar och beslut som rör barn, ligger tyngdpunkten mest troligt redan på barnets bästa. Implementeringen hos Migrationsverket påverkas dock av motsägelsefulla påtryckningar såsom migrationskontroll kontra mänskliga rättigheter för alla oavsett nationalitet (ibid., s. 66).

Efter en uppmärksam tvist i början av 2000-talet då många asylsökande barn befann sig i ett livshotande tillstånd tog Migrationsverket 2007 fram riktlinjer för mottagandet av familjer för att stärka implementeringen av barnkonventionen och förbättra bilden av Migrationsverket. Bland annat särskilda barnhandläggare introducerades under en period med ansvar för barnens välfärd under asylprocessen. I en granskning av Lisa Ottosson, Marita Eastmond och Isabell Schierenbeck (2013, s. 248–249) om hur barnhandläggarna uppfattade och arbetade för att skydda barnets bästa inom det svenska asylmottagningssystemet visade sig motstridiga målsättningar påverka arbetet. Barnhandläggarna belastades med motsättningen mellan att skydda barnets bästa och organisationens krav på effektivitet. Det skildrar en organisatorisk kontext i vilken barns behov inte alltid prioriteras. Introduktionen av barnhandläggare kan ses som ett försök att skydda mänskliga rättigheter och tillåta en bredare användning av barnets eget perspektiv samt ett barnperspektiv i termer av handläggarnas förståelse för barnets behov. Trots att Migrationsverket

påstår att de sätter barnen i centrum visar dock resultatet, enligt barnhandläggarnas upplevelser, att barns rättigheter riskerar att förvisas till marginalerna av daglig praxis (ibid., s. 254–262).

Enligt Ottosson m.fl. (2013, s. 248) har en ökad andel europeisk forskning kommit att fokusera på asylsökande barn; en del med fokus på konsekvenserna av Europas fortsatt restriktiva migrationskontroll och den befintliga konflikten mellan var stats skyldighet att ta hänsyn till barnets bästa enligt barnkonventionen, och var stats rätt att kontrollera invandring. De belyser också att asylsökande barn är berättigade rättigheterna fastställda i barnkonventionen, men står samtidigt som subjekt för regleringar av migrationslagar- och policys och befinner sig därmed mellan definitionen som sårbara barn och hotfulla “andra”. Jennifer Allsopp och Elaine Chase (2019, s. 293–297) har med fokus på Storbritannien och Italien sammanställt politiska och juridiska normer som styr ensamkommande unga flyktingars liv. De belyser att den uppmärksamhet som det senaste decenniet riktats mot ensamkommande barn som migrerat till Europa, samt den politiska responsen gentemot barnen har följts av en avsaknad av hänsyn till barnens erfarenheter och deras framtid när de blir vuxna, det vill säga fyller 18 år. När barnen blir vuxna och fråntas de rättigheter de tidigare haft väntar en osäker framtid med såväl sociala och ekonomiska konsekvenser som påverkan på det personliga välmåendet. De ensamkommande barnens liv i Europa styrs av EU:s strävan efter ett harmoniserat tillvägagångssätt för mottagande, integration och återsändande av migranter samt en migrationspolitisk samverkan mellan EU:s medlemsstater.

Utöver flertalet icke bindande avtal och riktlinjer styrs även hanteringen av de ensamkommande barnen av en rad bindande internationella juridiska instrument, såsom barnkonventionen och FN:s flyktingkonvention (Allsopp & Chase, 2019, s. 296). I praktiken finns ingen tydlig definition av barnets bästa och uppfattningen vad det utgör har därmed, enligt Allsopp och Chase (2019, s. 297–307) kommit att motiverats av normativa och bristfälliga konstruktioner av barnets bästa, hållbara lösningar och tillhörighet. Det finns dock en frekvent spänning mellan de ungas uppfattning om sitt eget bästa och statens krav, vilket leder till att många väljer att frigöra sig från myndigheterna och söka andra alternativ, exempelvis genom att avlägsna sig från byråkratiska processer – ett fenomen av försvinnande som observerats i flera europeiska länder. Att bli vuxen kan därmed för ensamkommande barn komma att bli en *transition into illegality*; när alternativet att bli “illegal”

är att föredra framför förvar och utvisning (ibid., 299–300). Staten är dock skyldig att skydda barnets rättigheter och ta hänsyn till barnets bästa för ensamkommande barn upp till 18 år, samt hitta hållbara lösningar (*durable solutions*) när de blir vuxna, enligt *United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) Guidelines on Policies and Procedures in Dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum* och 2005 års *Comment from the UN Committee on the Rights of the Child*. Trots att återsändande enligt bland annat EU-kommissionens *Action Plan on Unaccompanied Minors* ska övervägas som en av flera möjliga lösningar för ensamkommande barn menar Allsopp och Chase (2019, s. 302–304) att det europeiska politiska ramverket tycks prioritera det som den optimala lösningen för de som fyllt 18. De belyser två normativa antaganden om medlemskap och tillhörighet som tycks ligga till grund för idén att barnets bästa för ensamkommande barn i EU på lång sikt uppfylls genom återsändande; att de “hör hemma” i sina ursprungsländer och att tillhörighet är en oföränderlig egenskap som inte påverkas av migratorisk erfarenhet. De understryker vidare att återsändande som prioritering tillsammans med bristande uppföljning är inkompatibel med barnens egna erfarenheter och livsplaner, och indikerar hållbara lösningar som konstlat för att tjäna statens snarare än individens intressen.

2.1.2. Konstruktioner om flyktingbarnet hos svenska myndigheter

Det finns också forskning som visar på konstruktioner av ensamkommande barn som falska och oärliga där Migrationsverkets anställda åtar sig ansvaret att “avslöja” falskheterna. Den här delen syftar till att belysa de konstruktioner kring flyktingbarnet tidigare forskning visat existerar hos svenska myndigheter.

Daniel Hedlund (2017, s. 157) har undersökt vilka trovärdighetsprinciper Migrationsverkets handläggare i Sverige anser viktigast samt analyserat hur de utvecklar argument kring ensamkommande asylsökande barns trovärdighet. Studien visar att handläggare ofta är inriktade på att utveckla argument med fokus på i vilken utsträckning barnet är trovärdigt. Ett gemensamt innehåll är att barnet ska kunna presentera detaljerade, sammanhängande och rationella redogörelser. Samtidigt verkar andra aspekter som kan vara viktiga för barns upplevelser och framtida utveckling, såsom deras känslomässiga välmående, bortprioriteras. Handläggarna motiverar sitt resonemang genom att identifiera och framhäva sådant som kan uppfattas som

motsägelsefullt eller “felaktigt” i barnets redogörelser, och ifrågasätter med hjälp av det trovärdigheten och rätten till uppehållstillstånd. Generellt ifrågasättande av barnets asylskäl vittnar om risken att ensamkommande barn betraktas som otillräckliga “flyktingimitatörer” som inte uppfyller trovärdighetskraven och en hög rättslig bevisbörda läggs på ensamkommande barn (ibid., s. 167–168), trots att de enligt lag bör bära en lägre bevisbörda jämfört med vuxna för att kvalificera sig för uppehållstillstånd. Vidare blir den alltmer vanliga bilden av flyktingen som en plågad kropp i behov av medlidande snarare än en förföljd individ med erkända rättigheter tydligare i relation till ensamkommande barn, då de riskerar att reduceras till offer för omständigheterna och därmed förflyttas från det politiska fältet och den legitima juridiska diskursen om flyktingförföljelse (ibid., s. 168).

Lundberg (2011, s. 65–66) klargör att konflikter på olika nivåer i migrationspolitiken påverkar asylsökande barns rättigheter. På mikronivå handlar det främst om rädsla att såra barnen vid frågor om svårigheter i det förflutna. Samtidigt är de flesta tjänstepersonernas övertygelse att asylsökande barn i Sverige inte har “verkliga” asylskäl ett paradoxalt faktum. På organisatorisk nivå förekommer motsättningar dels genom konflikten mellan krav på snabb hantering av asylansökningar och avsaknad av tillgänglig utbildning i hur barn bäst intervjuas och hur utlänningslagen bäst implementeras på ett barnkänsligt sätt, dels genom konflikten mellan nödvändigheten att samtala om barns behov och deras bästa över olika enheter och att på ett instrumentellt sätt tolka mänskliga rättigheter i vardagligt arbete. På makronivå påverkas implementeringen av generella normer och idéer om flyktingar och asylsökande. Enligt studier i bland annat Sverige ses invandrare och asylsökande som hot mot välfärdsstaten, medan flyktingbarn, som tidigare nämnt, samtidigt uppfattas som sårbara och i behov av skydd vilket enligt Lundberg (2011, s. 66) reflekteras i handläggarnas vardagliga strategier.

I skenet av tvivlet som tycks råda angående ensamkommande barns trovärdighet kan även ökad användning av medicinsk åldersbedömning diskuteras. I samband med Socialstyrelsens beslut att revidera rekommendationerna för medicinsk åldersbedömning (Malmqvist, Furberg & Sandman, 2018, s. 815) fick Erik Malmqvist, Lisa Furberg och Lars Sandman i uppdrag att göra en etisk analys av metoderna som används med avsikt att minska osäkerhetsmarginalerna. Enligt rapporten är det nödvändigt att kunna bedöma asylsökande personers ålder om en migrationspolitik där

personer under 18 år har en fördel i asylprocessen accepteras (Socialstyrelsen, 2016, s. 7). Många saknar pålitlig dokumentation och i fall där Migrationsverket ifrågasätter angivna ålder tas åldersbedömning av olika slag därmed till eftersom det åligger den asylsökande att tillhandahålla bevis som styrker åldern (Malmqvist m.fl., 2018, s. 815–816). Medicinsk åldersbedömning ska, enligt allmänna etiska och rättsliga krav för medicinsk intervention, föregås av giltigt informerat samtycke från patienten. Språkbarriärer, svårigheter att förstå medicinska procedurer och avsaknad av information lyfts dock som faktorer som kan påverka mottagandet av information. Vidare ifrågasätts huruvida unga asylsökande är behöriga att ge samtycke med tanke på deras unga ålder, mognadsgrad och upplevda trauman. Till sist uttrycks även tvivel gällande frivilligheten i samtycket. I formell mening skyddas frivilligheten av svensk praxis genom att medicinska åldersbedömningar inte sker genom tvång eller påtryckningar, men kan ändå ses som det enda möjliga alternativet då chansen att få asyl minskar om åldern inte kan styrkas (ibid., s. 819–820). Vid tveksamheter menar dock Socialstyrelsen (2016, s. 8) att det finns starka skäl att bevilja skydd till någon som eventuellt inte har rätt till det, då det är mer skadligt att neka skydd för någon i behov av det. Utöver de rättsliga kraven för medicinsk intervention är det även viktigt att vara observant gällande “generell misstro mot asylsökande personers uppgifter, inom de myndigheter och verksamheter som är inblandade i åldersbedömningar” (ibid., s. 7). Det löper särskilt stor risk för mindre jämlikhet och mer godtycklighet när en “ifrågasättandekultur” råder hos Migrationsverket. Åldersbedömningar kan även påverka attityden gentemot asylsökande eller vissa särskilda etniska grupper samt allmänhetens syn på migration eftersom tillämpningen av sådana bedömningar kan uppfattas som att myndigheter ser de unga flyktingarna som opålitliga (Malmqvist m.fl., 2018, s. 819–821).

Den tidigare forskning som här presenteras visar på en bristfällig betoning på barnets bästa till följd av påverkan från migrationskontroll och fokus på återvändande och tillhörighet, samt att barnen betraktas som sårbara i behov av skydd samtidigt som de konsekvent ifrågasätts. Utifrån det kommer nedan det teoretiska ramverket presenteras för att sedan knytas ihop med forskningen.

2.2. Teoretiskt ramverk

I undersökningen används ett socialkonstruktionistiskt perspektiv utifrån Vivien Burrs samt Mats Alvessons och Kaj Sköldbergs beskrivning. Syftet med det socialkonstruktionistiska perspektivet är dels att belysa befintliga sociala konstruktioner om ensamkommande barn som den “andre”, dels för att förstå vilken effekt sådana konstruktioner kan få för de barn som exkluderas från “vi:et” och hur det påverkar deras möjlighet att åtnjuta mänskliga rättigheter.

2.2.1. Den socialkonstruktionistiska teorin

Socialkonstruktionism kan inte beskrivas på ett sätt som skulle omfatta alla dess variationer. Det finns några karaktärsdrag som vissa författare delar, men å andra sidan inget som de alla har gemensamt (Burr, 2015, s. 2). I den här delen kommer den form av socialkonstruktionism som ligger till grund för studien beskrivas.

Inom socialkonstruktionismen betraktas kunskap som utvecklat genom processer präglade av ideologier, intressen och makt, snarare än som något rationellt och objektivt (Alvesson & Sköldberg, 2017, s. 40–41). Genom att förneka kunskap som en direkt uppfattning av verkligheten och motsätta sig antaganden om att världens beskaffenhet kan avslöjas genom objektiv och opartisk observation, utmanar socialkonstruktionismen synen på konventionell kunskap. Istället anses alla sätt att förstå saker vara historiskt och kulturellt relativa, både genom att de är specifika för särskilda kulturer och historiska perioder men också produkter av detsamma. Vi, som en kultur eller ett samhälle, konstruerar egna versioner av verkligheten sinsemellan (Burr, 2015, s. 2–9). I relation till framställningen av flyktingar och ensamkommande barn kan detta förstås med hjälp av beskrivningarna Allsopp och Chase samt Hedlund och Cederborg tillhandahåller ovan, om hur konstruktionen av barnets bästa utgår från normativa antaganden. Medlemskap och tillhörighet till en viss nation och familjen antas vara det viktigaste för barnet. Sådana antaganden är dock skapade i en europeisk, eller i vissa fall svensk kontext där migratorisk erfarenhet är begränsad. På så sätt kan historiska och kulturella erfarenheter ses påverka konstruktionen. All kunskap anses, ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv, vara härledd från att titta på världen från ett eller annat perspektiv och står till tjänst för några intressen snarare än andra. I detta fall kan konstruktionen av barnets bästa som likställt med återsändande ses stå till tjänst för staten då det tillhandahåller

en motivering för avvisningsbeslut som kan betraktas som mer human. Socialkonstruktionismen uppmanar dock till en mer kritisk inställning och misstänksamhet gentemot våra antaganden och den förståelse av världen och oss själva som vi tar för givet (ibid., s. 2–10).

Existerande konceptuella ramverk och kategorier används och reproduceras dagligen genom språk användning som i sin tur ses som en form av handling då världen och våra versioner av kunskap konstrueras och fabriceras genom daglig interaktion i det sociala livet. Därmed är även sociala interaktioner av alla slag, men särskilt språk av intresse för socialkonstruktionister (Burr, 2015, s. 4–11). Den socialkonstruktionistiska teorin och forskningen har två huvudsakliga former: en med fokus på språkets mikrostrukturer som används i interaktion, och en med fokus på makrolingvistiska- och sociala strukturers roll i inramningen av vårt sociala och psykologiska liv. Makro-socialkonstruktionism erkänner språkets konstruktiva makt, men ser det som nära förbundet med sociala strukturer, relationer och institutionell praxis. Maktkonceptet är därför centralt för denna form av socialkonstruktionism där även olika former av social ojämlikhet blir intressant (ibid., s. 24–26). Ensamkommande barn tycks, som Hedlund och Cederborg lyfter, inte alltid betraktas som riktiga rättighetsbärare då betoningen på barnets bästa i relation till just den gruppen brister. Därav är det makro-socialkonstruktionistiska perspektivet relevant att använda i den här studien för att belysa hur sådan maktutövning leder till social ojämlikhet för barn som missgynnas i förhållande till andra barn i Sverige och är således det perspektiv som åsyftas i fortsatt användning av begreppet socialkonstruktionism.

2.2.2. Flyktingkapet och ensamkommande barn som rättighetsbärare

”Stereotyper förmedlas, vidmakthålls, förstärks, försvagas eller vittrar sönder genom sättet att omtala och beskriva de grupper eller företeelser som stereotypen omfattar” (Byström, 2006, s. 210). På så vis kan stereotyper användas för att markera en skiljelinje mellan ”vi och dem”, vilket visas exempel på i Hedlunds redogörelse för hur Migrationsverkets handläggare konstruerar trovärdighetsprinciper där fel och brister eftersöks i barnens berättelser i syfte att använda det för att konstruera en bild av dem som ”falska”. Malmqvist m.fl. lyfter även en liknande effekt av medicinska åldersbedömningar då ifrågasättande blir en naturlig utgångspunkt i asylprocessen. Bilden av flyktingar som ett “problem”, som beskrivits tidigare (kapitel 1.2.), som något som

frambringa tvivel kring statens suveränitet, gör också att dessa människor och behovet av att stänga dem ute kopplas ihop med hot mot den nationella säkerheten, såsom kriminalitet och terrorism (Karlsson, 2015, 20 november) – en argumentation som förs utan tanke på hur de som inte är inblandade i terrorbrotten påverkas av exkluderingen. Det visar realiteten i de konsekvenser Malmqvist m.fl. varnar för gällande risken att ökat ifrågasättande av sanningen i unga flyktingars utsagor från myndigheters håll sprider en misstro bland befolkningen.

Den socialkonstruktionistiska teorin i kombination med den tidigare forskningen, visar hur flyktingar, och mer specifikt ensamkommande barn, genom den kunskap som tas för sanning framställs som ”de andra” – personer som inte är riktiga rättighetsbärare. Den bilden formas utifrån en syn på barnets bästa grundad på normativa antaganden där tillhörighet bär en betydande roll, vilket står i konflikt till den migratoriska erfarenheten. Då barnen till följd av konstruktioner inte ses som rättighetsbärare, kan således också konstruktionerna tänkas påverka barnrättsperspektivet i ett material som handlar om ”de andra”, varför just tillämpningen av ett sådant eftersöks i den här studien. Barnen fräntas en position i den politiska och juridiska diskursen, som Hedlund och Cederborg lyfter ovan, och det sker således en fränkoppling mellan barn och rättigheter där det inte är nödvändigt att förhålla sig till internationella juridiska konventioner i förhållande till just de här barnen. På så sätt kommer den tillämpade teorin och den tidigare forskningen bidra till uppfyllande av studiens syfte.

3. Metod

Det empiriska materialet för undersökningen, som består av dokumentinsamling, kommer att analyseras med hjälp av kvalitativ innehållsanalys utifrån ett socialkonstruktionistiskt perspektiv. Följande kapitel innehåller en närmare beskrivning av materialet som ligger till grund för undersökningen och en källkritisk diskussion kring detta. Vidare behandlar den senare delen tillämpad analysmetod samt diskussion kring den.

3.1. Material

Materialet för undersökningen består av följande tre dokument: 1) *Uppdrag om ensamkommande barn som försvinner* (Regeringsbeslut S2016/00634/FST), 2) *På flykt och försvunnen – En nationell kartläggning av ensamkommande barn som avviker* och 3) *På flykt och försvunnen – Sammanställning av åtgärdsförslag till regeringen om barn som försvinner i Sverige*. Uppdraget är utfärdat av regeringen och benämnt som “delvis”, vilket enligt departementssekreterare J. Aurell Viklund (personlig kommunikation, 21 februari 2019) innebär att det är sammankopplat med uppdraget om varför ensamkommande barn försvinner (Regeringsbeslut S2016/04467/FST) som givits till Barnombudsmannen. Aktuellt material för undersökningen berör den del av uppdraget som givits till länsstyrelserna, där kartläggningen och åtgärdsförslagen utgör resultatet. Andra anslutande dokument existerar kring ensamkommande barn som försvinner, såsom en nulägesanalys från 2016 och en samverkansplan och rutiner för Stockholms län som i en förlängning av uppdraget givits till länsstyrelserna 2018. Nulägesanalysen är inte en del av uppdraget, och då samverkansplanen inte är nationell och inte heller var en del av det ursprungliga uppdraget har de inte inkluderats i undersökningen. Detsamma gäller andra eventuella efterföljande och anslutande dokument.

Kartläggningen, som är författad av Avin Ali Akbar, Anna-Karin Gustafsson, Mats Kullander, Lisa Tønnes Lönnroos och Natalie Verständig, är utformad med en inledande sammanfattning, inledning innehållande bakgrund och syfte, definitioner och avgränsningar, aktörer inom mottagandet av ensamkommande barn, samt metod. Använd metod utgör en enkätundersökning som skickats till socialtjänsten i alla landets kommuner, samt ett antal kompletterande intervjuer.

Utöver det har statistik från Migrationsverket, historier från ensamkommande barn själva samt intervjuer med representanter från frivilligorganisationer använts (Akbar m.fl., 2016, s. 17). Vidare följer själva kartläggningen av ensamkommande barn som försvinner, uppdelat efter försvinnanden i ankomstskeppet, efter kommunanvisning och barn som får avslag på asylansökan. Efterföljande del behandlar rutiner och tillvägagångssätt; om det förebyggande arbetet, när ett ensamkommande barn försvinner, när ett barn får avslag på asylansökan samt samverkan. Till sist återfinns ett antal identifierade utvecklingsområden.

Åtgärdsförslagen, som saknar namngiven författare, är framtagna av landets länsstyrelser 2017. Dokumentet består av inledning och metodbeskrivning följt av problembeskrivningar och åtföljande förslag uppdelat i fem teman; *Statistik och rapporter, Samverkan och samordning, Lagstiftning och handläggningstider, Gode män och överförmyndare* samt *Psykisk ohälsa och psykosociala problem*.

3.1.1. Källkritisk diskussion kring material

Det ovan presenterade materialet har granskats utifrån de fyra källkritiska kriterierna; äkthet, tid, beroende och tendens (Leth & Thurén, 2000, s. 23–27). Då materialet består av officiella dokument hämtade från svenska regeringen och statliga myndigheter, kan de sannolikt betraktas som äkta. Tidskriteriet belyser vidare vikten av att materialet är uppdaterat och aktuellt. Då studien undersöker ett samtida fenomen och hur barnrättsperspektivet och sociala konstruktioner träder fram i det aktuella materialet, som tagits fram under en begränsad och närliggande period, utgör tidskriteriet inte ett problem. Frågan om beroende berör hur informationen kan ha förändrats under tidens gång, och där en primärkälla ökar trovärdigheten jämfört andrahandskällor. Då regeringen och länsstyrelserna står bakom materialet och är primärkällor finns ingen anledning till misstro utifrån beroendekriteriet. Som primärkällor innehållande förstahandsinformation blir också äktheten mer trovärdig. Det fjärde kriteriet, tendens, syftar till att reflektera över parternas intressen i den aktuella frågan och lyfter dokumentkällans partiskhet. Det finns ett inneboende intresse i utgångspunkten för materialet som syftar till återsändande vilket redan inledningsvis gör att utförandet har en tendens att sträva efter att uppfylla det. Enligt Alan Bryman (2016, s. 553) kan dock forskning kring sådana dokument vara intressant just på grund av den partiskhet som

avslöjas. I den här studien, med tillämpning av ett socialkonstruktionistiskt perspektiv, är det dock inte relevant hur texterna presenterar verkligheten, utan vad de som texter gör; hur framställningen av flyktingar och ensamkommande barn får konsekvenser för barnens rättigheter i verkligheten, varpå tendensen i att materialet syftar till att eftersöka specifika saker inte utgör ett problem.

3.1.2. Självkritisk reflektion

Inom ett socialkonstruktionistiskt ramverk är objektivitet och opartiskhet, som föreslår att vi inte bör anta någon position alls, att betrakta som omöjligheter då vi alla ser världen från ett eller annat perspektiv som formar våra teorier, antaganden och de frågor vi väljer att ställa. Istället för att förneka den egna utgångspunkten blir forskarens uppgift därmed att erkänna dess inblandning i forskningsprocessen och reflektera över hur det kan påverka resultaten (Burr, 2015, s. 171–172). Således vill jag belysa medvetenheten om att jag som forskare utifrån underliggande intressen har en viss tendens som sannolikt påverkat de frågor som ställts och därmed även resultaten, samt att jag, med den socialkonstruktionistiska idén om att kunskap reproduceras genom språkanvändning i åtanke, även genom min studie möjliggör reproduktionen av de konstruktioner jag belyser.

3.2. Analysmetod

Som analysmetod kommer jag att använda mig av kvalitativ innehållsanalys för att genom grundlig läsning av texten i sin helhet och i den kontext den ingår i lyfta ut det huvudsakliga innehållet (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud, 2017, s. 211). Enligt Bryman (2016, s. 377–378) är kvalitativ innehållsanalys en av de huvudsakliga forskningsmetoderna kopplade till kvalitativ forskning och innebär att de dokument som står i fokus för studien tolkas genom undersökning av underliggande teman i materialet som sedan analyseras (ibid., s. 562–563). Nedan följer en närmare beskrivning av tillvägagångssättet samt en diskussion kring analysmetoden.

För att förstå hur barnrättsperspektivet tillämpats i kombination med FN:s grundläggande rättighetsprinciper eftersöks hur följande framträder i materialet: 1) att barnets egna synvinkel och upplevelse lyfts och även har inflytande och påverkan på arbetet som görs; 2) att beslut kring barn fattas utifrån vad omgivande vuxna anser vara barnets bästa, baserat på barnets egna utsagor och

barnkonventionen samt 3) att barnets rättigheter enligt barnkonventionen respekteras på ett tydligt sätt där alla rättigheter i konventionen gäller alla barn utan diskriminering. Vidare för att identifiera konstruktioner eftersöks på vilka sätt barnen talas om, och hur det kan relateras till barnrättsperspektivet och tidigare forskning utifrån det socialkonstruktionistiska perspektivet.

Bryman (2016, s. 581–582) presenterar ett antal steg i genomförande av *kodning* som ett sätt att utföra kvalitativ innehållsanalys, vilket tillämpats som vägledning och inspiration för hur materialet på ett gynnsamt sätt kan läsas i syfte att urskilja underliggande teman. För att minska risken att påbörjad tolkning påverkar den initiala läsningen av resterande material har alla dokument behandlats samtidigt vid varje steg. Inledningsvis påbörjades kodningen med att hela materialet lästes igenom. I det här steget gjordes ett fåtal generella noteringar på slutet av läsningen av varje dokument utan fokus på tolkning. Dessa noteringar visade sig senare i processen till stor del forma grunden för de teman kring barnrättsperspektivet och konstruktioner av barnen som återfinns i texterna. Vidare lästes materialet återigen mer grundligt och med fokus på att föra anteckningar kring så många betydelsefulla iakttagelser som möjligt. Anteckningarna genererade en förteckning av termer där det visade sig att de noteringar som den första läsningen genererade utgjorde grunden till följande återkommande teman gällande barnrättsperspektivet som kunnat identifieras; ansvar, samverkan och förebyggande, likvärdighet, kunskap, ålder samt barnens välmående. Alla dessa teman är relaterade till barnrättsperspektivet på mer eller mindre synliga sätt, och för att finna sambandet, och därmed tolka tillämpningen av barnrättsperspektivet, har barnkonventionen genomgående använts växelvis med materialet och anteckningarna för att finna hur dessa teman relaterar till faktiska rättigheter. Även den tidigare forskningen har använts på liknande sätt för att kunna positionera resultaten i relation till redan existerande kunskap. Konstruktionerna utgör bilder av barnen delvis som viktiga, som sårbara och som främlingar. Dessa framträdde på liknande vis genom att återkommande framställningar kunde identifieras utifrån anteckningarna som visar på olika sätt att tala om barnen. Vidare har samband urskilts genom att identifiera hur de olika konstruktionerna visar sig i relation till tidigare nämnda teman gällande barnrättsperspektivet, samt hur de relaterar till den tidigare forskningen. Till sist har de upptäckter som gjorts tolkats genom att koderna och de olika delarna av analysen; tillämpningen av barnrättsperspektivet och förekomsten av sociala konstruktioner av ensamkommande och

avvikna barn sammankopplats och en reflektion har förts kring vilken betydelse upptäckterna får för studiens frågeställningar.

3.2.1. Diskussion kring analysmetod

En undersökning av det för studien aktuella materialet hade varit möjligt att genomföra med hjälp av flertalet andra analysmetoder för att nå olika aspekter av vad som återfinns i texterna. Valet av kvalitativ innehållsanalys har däremot gjorts med anledning av att det som eftersöks är vad texterna i sin egenhet och som offentliga dokument kan göra, vilket kan nås genom grundlig läsning av texterna i sin helhet och i den kontext vari de ingår. Vidare är de riktlinjer Bryman tillhandahåller för kodning enbart ett tillvägagångssätt för att genomföra kvalitativ innehållsanalys, och då dessa använts som vägledning och inspiration kan ett flertal variationer tänkas vara möjliga. För att inte tillskriva texten ett innehåll som inte finns närvarande, har jag däremot använt mig av de steg som jag ansett relevanta för studien, och vill därmed poängtera närvaron av en egen subjektiv bedömning. Däremot har de huvudsakliga steg Bryman presenterar följts. Med hänsyn till antagna socialkonstruktionistiska perspektiv är det också nödvändigt att hålla i åtanke att det inte är möjligt att helt objektivt läsa materialet, som Bryman för den initiala läsningen föreslår, och att en viss tendens att tolka är oundvikligt.

4. Resultatredovisning & analys

I det här kapitlet följer resultatredovisning samt analys av materialet. Under 4.1. redovisas studiens resultat. I kapitel 4.2. behandlas barnrättsperspektivet utifrån sex identifierade teman, där uppdraget först analyseras för sig, och innehållet i kartläggning och åtgärdsförslag vidare presenteras under var rubrik. Under 4.3. presenteras förekommande antaganden om de ensamkommande barnen och tre olika identifierade konstruktioner av dem, där uppdelningen mellan uppdrag, kartläggning och åtgärdsförslag skett på liknande vis.

4.1. Resultat

Analysen visar att den slitning mellan olika positioner, som Ottosson m.fl. beskriver (kapitel 2.1.1.), där barnen å ena sidan betraktas som sårbara barn och å andra sidan hotfulla “andra”, finns närvarande i de undersökta texterna, både utifrån sociala konstruktioner av barnen och barnrättsperspektivet. I uppdraget råder en nästan total avsaknad av ett barnrättsperspektiv, och redan där framträder de identifierade konstruktionerna av barnen; som viktiga, som sårbara och som främlingar, med främsta betoning på den sistnämnda. I kartläggningen finns en tydligare men varierande tillämpning av barnrättsperspektivet. Även här framträder ovan nämnda konstruktioner, men bilden av barnen som sårbara tenderar att förminska vilket istället stärker främlingsbilden. Åtgärdsförslagen presenterar ett starkare barnrättsperspektiv. Här framträder alla konstruktioner mindre tydligt, men vikten av barnens egna röster betonas och samtidigt framställs barnen återigen som mer såbara. Vidare visar resultaten ett samband mellan tillämpningen av barnrättsperspektivet och de sociala konstruktionerna, där den befintliga slitningen mellan olika definitioner visar sig.

Utifrån detta blir det möjligt att till en början besvara studiens första frågeställning; *På vilket sätt återfinns barnrättsperspektivet i uppdraget, kartläggningen respektive åtgärdsförslagen gällande ensamkommande barn som försvinner?* Resultatet visar sammanfattningsvis att ett barnrättsperspektiv saknas i uppdraget, men återfinns i varierande utsträckning i kartläggning och åtgärdsförslag – något starkare i det sistnämnda. Den aspekt av barnrättsperspektivet som är mest framträdande är barnets rättigheter i sig, medan barnets perspektiv och barnperspektivet brister vilket minskar hänsynstagandet till barnets bästa. Det här resultatet visar även på en skillnad i hur

olika aktörer vill hantera ensamkommande barn, där regeringen främst betraktar barnen som ett problem som bäst löses genom att avlägsna personerna med hjälp av återsändande, och där länsstyrelserna, utifrån begränsade ramar baserade på uppdraget, trots allt lyfter barnrättsperspektivet.

Fortsättningsvis besvaras den andra frågan; *Hur ser konstruktionerna av de ensamkommande barnen ut och hur relaterar de till hur barnrättsperspektivet återfinns i texterna?* Som svar på den första delen av frågan finns en konstruktion av barnen som viktiga för att skapa förståelse för fenomenet med avvikningar och som aktörer i sina egna liv – en konstruktion som dock inte framgår särskilt tydligt. Den synliggörs till viss del gällande samverkan genom att vikten av att lyssna till barnen och förstå deras situation för att kunna arbeta förberedande och förebyggande lyfts. Det är en konstruktion som skulle kunna verka positivt för barnen genom att det ökar möjligheten till hänsynstagande av barnets perspektiv och således stärker deras roll som viktiga aktörer i sina egna liv, men då barnets perspektiv genomgående är svagt är det inte förvånansvärt att barnen inte framställs som mer viktiga i relation till barnrättsperspektivet. Vidare finns en konstruktion av barnen som sårbara som till viss del visar sig gällande ansvar och samverkan genom att vikten av att ta ansvar för barnen och samverka kring dem för att uppfylla ansvarsrollen belyses, vilket grundar sig på att barnen är sårbara individer i behov av skydd och stöd. På samma sätt framträder det även gällande barnens välmående. Dock uppvisas i kartläggningen en tendens att förminska den bilden, vilket istället främjar en konstruktion av barnen som främlingar, till viss del falska och oärliga. Den bilden visar sig gällande ansvar med fokus på tillhörighet utifrån vilket avståndstagandet från ansvar kan ses rättfärdigas; gällande kunskap där en bild av barnen som “de andra” kan ses som ett försvar för kunskapsbristen, samt gällande ålder där fokus uteslutande ligger på barnens tillhörighet och att de ska återsändas.

I alla avseenden där de sociala konstruktionerna träder fram i relation till barnrättsperspektivet är det som redan konstaterat varierande; från obefintligt, till svagt till något starkare. Resultatet visar dock att det gällande likvärdighet, där barnrättsperspektivet inkluderar alla dess tre aspekter och är starkt både i kartläggning och åtgärdsförslag, inte återfinns några tydliga konstruktioner. Istället framställs barnen i större utsträckning som viktiga aktörer i sina egna liv. Således tycks det finnas ett samband mellan vilken roll barnen tilldelas genom konstruktionerna, det vill säga i vilken

utsträckning de betraktas som aktörer och rättighetsbärare, och att alla tre aspekter av barnrättsperspektivet tas hänsyn till, vilket är ett betydande resultat. Det besvarar således den andra delen av frågan, hur konstruktionerna relaterar till hur barnrättsperspektivet återfinns i texterna, genom att påvisa att där konstruktioner av barnen som annat än aktörer och rättighetsbärare framträder blir också barnrättsperspektivet svagare.

Följande två avsnitt redogör för hur ovanstående resultat framkommit, och presenterar mer ingående hur barnrättsperspektivet återfinns i materialet och hur konstruktionerna av de ensamkommande barnen ser ut, samt dess relation till varandra.

4.2. Barnrättsperspektivet

I kartläggningen framgår att ett barnperspektiv och barnets perspektiv anses nödvändigt varför de båda påstås vara genomgående tillämpade (Akbar m.fl., 2016, s. 14). Dock nämns inte barnrättsperspektivet och närvaron av ett sådant presenteras bara delvis i materialet, dock inte alls i uppdraget och något mindre i kartläggningen än i åtgärdsförslagen. Med hjälp av den kvalitativa innehållsanalysen har jag funnit följande teman kring barnrättsperspektivet, som vidare utgör rubrikerna för analysen; ansvar, samverkan och förebyggande, likvärdighet, kunskap, ålder samt barnens välmående, där de tre sistnämnda är mindre tydliga än övriga.

4.2.1. Barnrättsperspektivet i uppdraget

I den här delen redogörs för hur barnrättsperspektivet presenteras i uppdraget. Det har analyserats separat, dels då regeringen är upphovsman jämfört med länsstyrelserna för kartläggning och åtgärdsförslag, dels då uppdraget i sin egenhet sätter ramarna för övrigt material och därmed har en annorlunda roll.

I uppdraget är barnrättsperspektivet närmast obefintligt. Den huvudsakliga utgångspunkten är återsändande utan fokus på barnets bästa eller barnets rättigheter: "Regeringen ger länsstyrelserna i uppdrag att [...] analysera och föreslå åtgärder för att förebygga att ensamkommande barn försvinner, där utgångspunkten ska vara att ensamkommande barn som inte har rätt att vistas i

Sverige ska återvända till sina hemländer” (Regeringsbeslut S2016/00634/FST, s. 1). Det som uttalas är att åtgärdsförslagen ska ha en utgångspunkt i återsändande, men då den analys som leder fram till förslagen utgörs av kartläggningen, måste såldes även den ha samma utgångspunkt. I uppdraget framgår också att länsstyrelserna bör “involvera barn med erfarenheter av sådana frågor som uppdraget berör” (ibid., s. 3); ett möjligt sätt att lyfta barnets perspektiv. Dock är det inte tydligt hur barnens utsagor kommer användas eller påverka resultatet, och inte heller om de syftar till att lättare hitta barnen och återsända dem eller att förstå deras situation. Att uppdraga länsstyrelserna att lyssna till barns berättelser är således inte tillräckligt för att uppfylla ett barnrättsperspektiv.

Vid flera tillfällen i uppdraget vore det möjligt att inkludera ett barnrättsperspektiv; då det talas om att öka kunskapen hos berörda aktörer, om konsekvenserna av att barn avviker, att barn som avviker utgör en riskgrupp för människohandel samt att det behövs samverkan för att förebygga och en handlingsplan för när avvikningar sker (Regeringsbeslut S2016/00634/FST, s. 1–2). För att tillämpa ett barnrättsperspektiv vore det nödvändigt med en tydligare koppling till hur barnets rättigheter kan skyddas genom kunskap och samverkan som bidrar till att förstå barnets eget perspektiv och främja barnperspektivet. Det framgår dock inte vem som kan tänkas påverkas; om det är barnen själva, Sverige som nation, eller någon annan som anses stå inför de allvarligaste konsekvenserna.

I uppdraget framgår att kartläggningen bör redovisa för de avvikna barnens ålder, kön, nationalitet, huruvida de är asylsökande eller inte, i vilket skede de avvikit samt från vilka län. “Om möjligt bör även framgå vilka eventuella åtgärder som socialtjänsten har vidtagit och vilka insatser som har erbjudits innan barnen försvunnit” (Regeringsbeslut S2016/00634/FST, s. 3). Orsaken till behovet av all information om barnen framgår inte. Det skulle kunna vara för att lättare identifiera barn som riskerar att avvika och således arbeta förebyggande för att skydda dem, men även för att kunna sortera ut barn som antas komma avvika och vidta åtgärder av olika slag.

4.2.2. Inledande om barnrättsperspektivet i kartläggning och åtgärdsförslag

Kartläggning

Ett barnrättsperspektiv uppvisas delvis i kartläggningen, men är inte genomgående och konstant. Kartläggningen inleds med ett förord där landshövding Christer Heister bland annat skriver följande:

Det kan konstateras att det har saknats kunskap och information om vad som händer med de barn som försvinner och vad som är orsaken för försvinnandena. Vi har kommit en bit på väg, men frågan är komplex och vi måste fortsätta att inhämta information för att kunna motverka att barn hamnar i utsatthet. /.../ Oberoende av orsaken till att ett barn avviker och graden av frivillighet i försvinnandet, så finns det en överhängande risk att dessa barn far illa. De befinner sig i en utsatt situation och lever utanför systemet. Genom FN:s barnkonvention har Sverige åtagit sig att skydda alla barn som befinner sig i landet, oavsett legal status. (Akbar m.fl., 2016, s. 5)

Här uppvisas ett annat fokus än i uppdraget, där barnets rättigheter framställs som särskilt viktiga. Kunskap och information omtalas som viktigt för att minska risken att barn hamnar i utsatta situationer vilket kan tolkas som en tanke på barnets rättigheter och barnets bästa. Större fokus på barnen som individer, deras välmående och vad de riskerar att utsättas för vid avvikning presenteras. Vidare belyser Heister vikten av barnets bästa genom att påpeka att “oavsett hur bra vi arbetar regionalt, så kommer vi inte på ett effektivt sätt att kunna motverka försvinnanden om vi inte gör det tillsammans, med fokus på barnets bästa, på alla nivåer” (Akbar m.fl., 2016, s. 5). Syftet med uppdraget i sig påverkar dock barnrättsperspektivets utrymme i kartläggning och åtgärdsförslag och huruvida den hänsyn som uppvisas gentemot barnets bästa handlar om barnets bästa i asylbeslutet, i väntan på beslut, i återsändande, eller annat. Som konstaterats i avsnittet om tidigare forskning (kapitel 2.1.1.) går definitionen av barnets bästa och vem som definierar det att diskutera, men detta visar ändå att barnrättsperspektivet och en utgångspunkt i rättighetsprinciperna till viss del finns närvarande i förordet, vilket fastslår Sveriges ansvar och sätter på så vis ramarna för kartläggningen på ett annat sätt än uppdraget gjort.

Åtgärdsförslag

“Alla barn ska i första hand bli behandlade som barn – oavsett asylstatus” och “Alla barn har rätt till skydd av sina rättigheter enligt Barnkonventionen” (Länsstyrelserna, 2017, s. 2) är meningar

som inleder åtgärdsförslagen där barnrättsperspektivet ökar och uppvisas i något större utsträckning än i kartläggningen. Någon närmare förklaring kring dessa påståenden – vad de kommer ifrån eller syftet med dem finns inte, men kan tolkas som en utgångspunkt för åtgärdsförslagen. Vidare lyfts barnets perspektiv i form av citat från avvikna barns egna berättelser. Kring detta finns dock inte heller någon närmare beskrivning av vad barnets perspektiv tillför, men tilldelas till synes större utrymme jämfört med i kartläggningen. Exempelvis uttrycks att när det här och Barnombudsmannens sammankopplade uppdrag redovisats är det “viktigt att ta tillvara resultaten och barnens egna röster i det fortsatta arbetet med de föreslagna åtgärderna” (ibid., s. 12). Det garanterar inte att barnens röster verkligen kommer tillvaratas, men en betoning på vikten av det ökar möjligheten.

4.2.3. Barnrättsperspektivet gällande ansvar

I den här delen diskuteras och analyseras ansvarsrollen kring avvikningar samt kritik som riktas mot det befintliga avståndstagandet från ansvar. Ansvar är förenat med barnrättsperspektivet genom att undertecknade stater enligt barnkonventionen har ansvar att uppfylla barns rättigheter fullt ut (art. 4) för “varje barn inom deras jurisdiktion” (art. 2).

Ansvarstagande är viktig och absolut nödvändigt för att garantera mänskliga rättigheter. Sverige bär, utifrån internationella åtaganden, rollen att skydda de barn som befinner sig i landet – både innan, under såväl som efter beslutsfattande av olika slag. Barnrättsperspektivet gällande ansvar skiftar dock något i kartläggningen och framträder emellanåt stark, men i vissa avseenden svagare. Det uppvisas delvis då lagändringarnas påverkan på barnets rättigheter och barnets bästa granskas, men brister samtidigt då ett barnrättsperspektiv kräver mer än att omnämnas. Bristen på ansvar och en tendens att ta avstånd från det visar sig också genomgående gällande ansvaret att skydda barnen. Den identifierade bristen på ett barnrättsperspektiv hos regering, myndigheter och kommuner samt kritiken som kan utläsas gentemot avståndstagandet från ansvar används således för att stärka barnrättsperspektivet i kartläggningen. I åtgärdsförslagen framgår det tydligare, där en kritisk ställning gentemot bristen av ett barnrättsperspektiv i uppdraget kan uttolkas och genom att föreslå åtgärder för att stärka barnets rättigheter sätts barnet i främsta rummet. Genomgående för hela ansvarstemat är att barnets rättigheter enligt konventionen är det som huvudsakligen finns

i åtanke. Det är positivt i sig, men barnets perspektiv och barnperspektivet ges inte lika stort utrymme, vilket också är viktigt och avsaknaden av alla tre aspekters närvaro försvagar därmed barnrättsperspektivet.

Kartläggning

I bakgrund och syfte till kartläggningen, där mänskliga rättigheter och Sveriges misslyckande att förhindra avvikningar lyfts i samband med kritik och rekommendationer FN:s barnrättskommitté och FN:s kommitté för mänskliga rättigheter givit för att öka skyddet för barnen, återfinns en problematisk komplexitet (Akbar m.fl., 2016, s. 13). Kritiken skulle kunna antas ligga bakom beslutet om kartläggningen med skydd för barnet som huvudsakligt fokus. Då kritiken först förs på tal i kartläggningen och inte i uppdraget tycks dock så inte vara fallet och inte heller finns ett tydligt mål att åtgärda de identifierade bristerna. Således verkar de lyftas enbart för att adressera kritiken och det uppvisas en tendens att föra en ytlig diskussion kring barnets rättigheter i syfte att "bocka av" det trots att det sedan inte fullföljs eller används på lämpligt vis. Frågan kvarstår dock vem som bär ansvaret för att skydda de ensamkommande barnen, vilket här kommer att diskuteras.

I kartläggningen synliggörs att Migrationsverket till viss del bär ansvaret för det förekommande problemet med avvikningar, efter att myndigheten antagit ett "rättslig[t] ställningstagande om praktiska verkställighetshinder, som minskar möjligheterna att få uppehållstillstånd" (Akbar m.fl., 2016, s. 40).

Om [...] ett ordnat mottagande inte kan tillgodoses för barnet [med avslagsbeslut], är utgångspunkten att ett uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder beviljas. I fall då barnet är nära 18-årsdagen kan det enligt Migrationsverket dock istället bli aktuellt att besluta om utvisning med uppskjuten verkställighet. [...] vid "icke-bestående hinder" för verkställighet kan [det] vara rimligt att bevilja ett tidsbegränsat uppehållstillstånd när barnet är 16 år eller äldre. (Akbar m.fl., 2016, s. 57)

Utfärdandet av tillfälliga uppehållstillstånd [TUT], eller utvisningsbeslut med uppskjuten verkställighet [...] riskerar att leda till en ökad risk för försvinnanden. För de marockanska barnen finns ingen möjlighet att återvända ens efter 18-årsdagen, då de marockanska myndigheterna inte erkänner dessa som medborgare. För många afghaner är det också otänkbart att återvända,

exempelvis på grund av att de inte har anhöriga eller sociala nätverk i Afghanistan, eller för att de riskerar att utsättas för våld om de återvänder. (Akbar m.fl., 2016, s. 66)

Citaten visar hur kartläggningen problematiserar effekterna av Migrationsverkets ställningstagande och pekar på att myndigheten därmed bär ett ansvar för det ökande antalet avvikningar. Beslutet som i stor utsträckning berör barn visas därmed, barnkonventionen till trots, ha fattats utan hänsyn till barnets bästa, varpå avsaknaden av barnrättsperspektivet hos myndigheten problematiseras. I det andra citatet framkommer barnets perspektiv, då situationen utifrån barnens egen förståelse av möjligheten till återsändande lyfts. Dock diskuteras i kartläggningen inte problematiken gällande uppskjuten verkställighet och TUT kontra hinder för återsändande i relation till barnets rättigheter eller barnets bästa ur någon synvinkel och det sker därmed en fränkoppling från barnrättsperspektivet.

Ovan beskrivs otänkbarheten i återvändande för många barn från Afghanistan, som även utgör en av de grupper varifrån störst andel barn avviker (Akbar m.fl., 2016, s. 28). Följande citat visar ytterligare tydliga orsaker till att många inte kan återvända till Afghanistan men att ansvarstagande för de som inte kan återsändas saknas:

Enligt en rapport från Rädda Barnen har våldsnivån ökat i Afghanistan de senaste åren, och konflikten drabbar särskilt barn. Därutöver har rekryteringen av barnsoldater mer än dubblerats sedan 2014. Barn som återvänt från Europa till Afghanistan har enligt Rädda Barnen blivit utsatta för hot, attacker, kidnappningar eller blivit dödade. /.../ Många av de afghanska barn som kommer till Sverige tillhör minoritetsgruppen hazarer, som till skillnad från majoriteten i Afghanistan är shiamuslimer, och som historiskt sett har utstått diskriminering och förföljelse. Enligt Migrationsverket är det dessutom ungefär hälften av de ensamkommande afghanska barnen i Sverige som varit bosatta i Iran, och enligt de barn vars berättelser vi har tagit del av, blir de som fått avslag hänvisade till Kabul, en stad där de flesta aldrig varit och där de upplever det som svårt eller omöjligt att etablera sig. (Akbar m.fl., 2016, s. 38)

Här uppvisas ett barnrättsperspektiv, och mer specifikt barnets perspektiv i kartläggningen då barnens egna berättelser lyfts i syfte att kritisera hur ensamkommande barn hanteras i Sverige. Återsändande kan betraktas som barnets bästa kopplat till principen om tillhörighet och

utgångspunkten att barnets bästa är att vara i sitt ursprungsland, som diskuterats tidigare (kapitel 2.1.1.) utifrån Allsopp och Chase. Citatet visar att en sådan syn på barnets bästa i det här fallet inte överensstämmer med barnets perspektiv och därmed inte kan underbyggas med hjälp av sådana argument. Istället påvisas ett ansvar för barnen som bland annat Migrationsverket utifrån ett barnrättsperspektiv borde ta, men som i och med det rättsliga ställningstagandet tycks tas avstånd från. Även ensamkommande barn från Marocko lyfts särskilt i kartläggningen, varav en stor andel avviker till följd av kombinationen av en komplex situation gällande återvändande och att få marockaner får bifall på asylansökan. Ett citat från Stockholms stadsmission om en ungdom som när han blev 18 förlorade rätten till bostad och dagernättning från Socialtjänsten, nekades bistånd från Migrationsverket men inte heller kan återvända till Marocko då han saknar ID-handlingar, visar hur myndigheternas ansvarstagande brister gällande unga som fyllt 18:

Ungdomen kan inte skickas till Marocko och samtidigt har Migrationsverket inte något ansvar för honom. Ungdomen går med en ungdomscoach i projektet BABA till Socialtjänsten då han är i en akut nödsituation och har ingenstans att vända sig. Han ansöker om akut nödbistånd enligt 2 kap. 2 § i socialtjänstlagen. På socialtjänsten avslår handläggaren ansökan för akut nödbistånd för tak över huvudet och pengar till mat med anledningen att de bara hjälper personer med PUT samt att han är Migrationsverkets ansvar. Kommunen har inget ansvar för ungdomen säger handläggaren. (Akbar m.fl., 2016, s. 60)

Som lyfts under tidigare forskning (kapitel 2.1.1.) är det enligt UNHCR:s riktlinjer för hantering av ensamkommande barn centralt att finna hållbara lösningar, även då de juridiskt sett blir vuxna, vilket Sverige bör förhålla sig till men uppenbarligen inte gör i det här fallet. Kartläggningen påvisar de negativa effekter lagändringarna har på ensamkommande barn, särskilt de som befinner sig i sådana situationer som ungdomen i citatet, men framhåller inte närmare hur det relaterar till barnets rättigheter eller barnets bästa. Enligt barnkonventionen (art. 22) ska konventionsstaterna säkra "lämpligt skydd och humanitärt bistånd" för barn som söker eller beviljats flyktingstatus. Åldersfrågan är särskilt komplex, och kommer att diskuteras närmare senare i kapitlet, men utifrån ungdomens berättelse ovan synliggörs att barnets rättigheter inte fullt ut tillgodoses i hanteringen av ensamkommande barn. Även om det gäller ungdomar som fyllt 18 är gränsen mellan vuxen och barn inte alltid uppenbar och som Socialstyrelsen påvisar gällande åldersbedömningar (kapitel 2.1.2.) är det vid oklarheter bättre att fria än att fälla. Utifrån ett barnperspektiv kan det ses

tillämpbart även här, då barnets egen upplevelse i exemplet ovan är att han befinner sig i en nödsituation, utifrån vilket rättigheter behöver tillgodoses för att uppfylla barnets bästa. Barnrättsperspektivet i kartläggningen lyfts således genom att påvisa vikten av att ansvar tas över de som närmar sig eller passerat 18-årsdagen.

I kartläggningen talas om den tillfälliga lagens begränsningar och de uppenbara risker de medför. Barnombudsmannens remissvar till regeringen lyfts:

[TUT], som innebär en risk att utvisas till en livsfarlig situation, skapar en otrygghet som "för ett barn utgör ett hinder för barnets rehabilitering, återanpassning och integrering i samhället." Barnombudsmannen menar vidare att [TUT] därmed under vissa omständigheter kan anses strida mot barns rätt till fysisk och psykisk rehabilitering enligt barnkonventionen [..., och] leda till ett försämrat mottagande och omhändertagande av ensamkommande barn i stort, som i sin tur kan leda till en ökad risk för försvinnanden. (Akbar m.fl., 2016, s. 64)

Här uppmärksammas barnets rättigheter tydligt i relation till den tillfälliga lagen, utifrån att alla barn enligt barnkonventionen har rätt till liv, överlevnad och utveckling (art. 6) samt att konventionsstaterna ska "främja fysisk och psykisk rehabilitering" (art. 39). Därmed lägger kartläggningen även en ansvarsroll på lagstiftarna för att den befintliga situationen gällande avvikningar uppstått och ger ett sken av ett barnrättsperspektiv då de kränkningar av barnets rättigheter Barnombudsmannen menar på lyfts i bedömning av den tillfälliga lagens påverkan och används för att kritisera effekterna. Liksom gällande barnets perspektiv, som diskuterats tidigare angående uppdraget, är frågan dock hur det vidare används och påverkar resultatet. Genom att slutligen konstatera att det är "för tidigt att uttala sig om de faktiska konsekvenserna av förändringarna i asyllagstiftningen, men riskerna är uppenbara" (Akbar m.fl., 2016, s. 65) i relation till ovanstående citat tyder på att kartläggningen i viss mån utvärderar lagändringarna utifrån barnets rättigheter och barnets bästa.

Som en effekt av ändrad lagstiftning och praxis, beskrivs i kartläggningen ensamkommande barn finna sig i ett sorts "limbo"; en omöjlig situation där de inte får uppehållstillstånd men inte heller kan återsändas:

En situation med en växande grupp gömda barn och ungdomar som inte får stanna men som ändå inte kan återvända riskerar att i längden bli ohållbar. För att motverka att barn hamnar i ett sådant "limbo" är det viktigt dels att jobba för att effektivisera återvändandeprocessen och dels att göra det möjligt för de som inte kan återvända att få [PUT]. (Akbar m.fl., 2016, s. 66)

Här uppvisas ett barnrättsperspektiv genom att kartläggningen framhåller vikten av att skydda barnen från att hamna i beskrivet "limbo". För barn som lever gömda utanför samhället finns ingen möjlighet att få rättigheter tillgodosedda då situationen per definition kränker några av de allra mest grundläggande rättigheterna såsom rätten till mat, kläder och lämplig bostad (Barnkonventionen, art. 27). Behovet av ansvarstagande för effekterna av lagändringarna som gjorts lyfts, men även bristen av detsamma. Att "effektivisera återvändandeprocessen" kan tolkas som ett hårt tillvägagångssätt och det framgår inte närmare vad som menas med det. Det skulle kunna innebära en tanke på barnets bästa avseende väntan då en lång och oviss väntetid kan vara psykiskt påfrestande, eller snabbare och hårdare beslut om avvisning utan hänsyn till barnets rättigheter och barnets bästa. Å andra sidan föreslås även att möjliggöra PUT för de som inte kan återvända vilket kan tolkas som större hänsynstagande till barnets rättigheter och barnets bästa. Således uppvisas vissa tendenser till ett barnrättsperspektiv men det framgår inte tydligt eller uttryckligen vilket gör det svagt.

Åtgärdsförslag

I åtgärdsförslagen finns ett mer påtagligt barnrättsperspektiv där det förtydligas hur påverkan på barnets rättigheter vid lagändringar förbisetts: "En grundlig barnkonsekvensanalys uteblev vid det skyndsamma införandet av lag om tillfälliga begränsningar i möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (2016:752) samt ändringar i lag om mottagande av asylsökande m.fl." (LMA) (Länsstyrelserna, 2017, s. 18). Att den uteblivna barnkonsekvensanalysen vid lagändringarna lyfts, samt att åtföljande förslag utifrån ovan citerade problembeskrivning innefattar genomförande av en sådan visar ett barnrättsperspektiv då det är nödvändigt för att se till att barnets rättigheter beaktas i beslutsfattande. Här läggs även en ansvarsroll på lagstiftare, och en tyngdpunkt på effekterna av det bristande ansvarstagandet. Genom att påpeka avsaknaden av en barnkonsekvensanalys och det bestående behovet av att göra en sådan tycks åtgärdsförslagen till

viss del motsäga uppdragets syfte, det vill säga återsändande, och kan istället ses anta en kritisk ställning gentemot det bristande barnrättsperspektivet i uppdraget.

I åtgärdsförslagen framgår även att fall av försvinnanden gällande ensamkommande barn inte alltid tas på allvar vilket är problematiskt och bidrar till bilden av myndigheternas avståndstagande från ansvar som framställts i kartläggningen. “Avsaknad av samordning resulterar i att barnet möter många aktörer och tvingas upprepa sin historia flera gånger under asylprocessen” (Länsstyrelserna, 2017, s. 16). Ju fler gånger en historia berättas, desto fler nyanser och variationer kan komma att framgå. Som beskrivet utifrån Hedlund under tidigare forskning (kapitel 2.1.2.) finns en tendens hos Migrationsverkets handläggare att eftersöka felaktiga uppgifter i barnens berättelser där behovet att upprepade gånger berätta historien följaktligen förenklar “felsökningen”. Att felaktiga uppgifter aktivt eftersöks gör även berättandet mer psykiskt påfrestande för barnet, varpå ett barnrättsperspektiv här framgår i åtgärdsförslagen genom att framhäva vikten av att barnets bästa sätts i främsta rummet även under asylprocessen.

4.2.4. Barnrättsperspektivet gällande samverkan & förebyggande

Den här delen kommer behandla samverkan mellan olika aktörer, vilket är förenat med barnrättsperspektivet då det är viktigt att arbeta tillsammans för att motverka avvikningar, precis som landshövdingen fastslår i förordet. Ökad kunskap genom samverkan med myndigheter och organisationer behövs för att de olika delarna av barnrättsperspektivet ska kunna sammanstråla och verka för att uppfylla barnets rättigheter i enlighet med rättighetsprinciperna. Det kan kopplas till skyldigheten att “vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder” för att förse alla barn med nödvändigt skydd och omvårdnad (Barnkonventionen, art. 3.2).

I materialet framträder dålig och bristfällig samverkan kring ensamkommande barn som ett av de mest påfallande problemen. Kring förebyggande och förberedande arbete och stöd bör mer tydliga och enhetliga riktlinjer finnas, exempelvis för vem som informerar barnet om avslag och vad som kan väntas. Då sådana funktioner förespråkas i kartläggningen och vilken negativ inverkan bristande samverkan har på barnets rättigheter lyfts blir barnrättsperspektivet synligt. Däremot framgår inte om syftet med samverkan och förebyggande kring avvikningar är att stärka barnets

rättigheter och uppfylla Sveriges åtagande som landshövdingen lyfter, eller främst avser att uppfylla uppdragets syfte att återsända vilket försvagar barnrättsperspektivet. I åtgärdsförslagen är barnrättsperspektivet gällande samverkan tydligare, där barnen mer uttryckligen erkänns som rättighetsbärare och samverkan som ett medel för att uppnå det. Däremot saknas ett förtydligande gällande att förebyggande arbete syftar till detsamma. Likt temat kring ansvar är barnets rättigheter även gällande samverkan det mest synliga i relation till barnrättsperspektivet, men även barnperspektivet och barnets perspektiv synliggörs genom att samverkan lyfts som viktigt för att alla kring barnet ska kunna arbeta utifrån barnets bästa.

Kartläggning

Inledningsvis i kartläggningens sammanfattning betonas följande gällande betydelsen av rutiner och tillvägagångssätt:

Både det förebyggande arbetet och arbetet för att agera då ett ensamkommande barn försvinner, sker på flera olika nivåer vilket komplicerar samverkan och koordinering. Tydliga och enhetliga rutiner på alla nivåer är därför viktiga för att säkra förutsägbar och likvärdig behandling av ensamkommande barn och för att förebygga försvinnanden. (Akbar m.fl., 2016, s. 10)

Vidare uttrycks följande: “För att hitta gemensamma, nationella arbetssätt samt att samordna olika aktörers roller då ett ensamkommande barn avviker är det angeläget att fortsätta det nationella samverkansarbetet kring ensamkommande barn som avviker” (Akbar m.fl., 2016, s. 12). Kartläggningen fastslår vikten av samverkan som kan betraktas som ett ramverk utifrån vilket det granskas vidare i kartläggningen. Här kan ett visst barnrättsperspektiv uttolkas då samverkan kring ensamkommande barn kan antas betraktas som viktig för att skydda dem från potentiellt skadliga situationer och därmed se efter både rättigheter och barnets bästa, vilket omgivande vuxna därmed behöver utgå från. Kartläggningen fastslår således att riktlinjer behövs, men vidare finns tydliga resultat från genomförda enkäter och intervjuer som visar att förebyggande arbete inte fungerar så: “flera kommuner saknar fastställda skriftliga handlingsplaner, riktlinjer eller rutiner särskilt framtagna för att *förebygga* att ensamkommande barn avviker” (ibid., s. 44). Många kommuner arbetar däremot förebyggande med att förbereda barnen för eventuella avslag, tillhandahåller information om asylprocessen och har tätare kontakt med barnen, då avslag eller rädsla för avslag

tros vara en av de vanligaste orsakerna till avvikningar (ibid., s. 49–50). I kartläggningen påvisas hur arbetet bör ske för att minska risken för avvikningar utifrån att den uppges ökat till följd av ändringarna i LMA:

Vi har fått rapporter om flera fall där barn har avvikit inför 18-årsdagen på grund av oro för att inte längre kunna försörja sig då biståndet upphör. /.../ Tydliga besked och förutsägbar behandling av ensamkommande barn med avslagsbeslut som närmar sig 18-årsdagen kan bidra till att förebygga försvinnanden, varför det är viktigt att ge barnen tydlig och tillförlitlig information. (Akbar m.fl., 2016, s. 65)

Citatet visar ett barnrättsperspektiv i kartläggningen då författarna menar att tydliga besked och förutsägbar behandling är nödvändigt för att uppfylla barnets bästa och lindra deras osäkra situation, och i förlängningen också säkerställa rättigheterna. Det visar således också att ändringarna i LMA, som lyfts som en orsak till ökade avvikningar, inte tar hänsyn till barnets bästa. När frågan gällande bristen på förebyggande arbete lyfts igen senare i kartläggningen betonas att kommunernas förklaring till avsaknaden av rutiner, att de inte upplevt något behov av det på grund av få eller inga avvikningar, är “problematisk då förebyggande arbete inte bör ses som en reaktion på något som hänt, utan syfta just till att förebygga något som det finns en risk för ska inträffa” (Akbar m.fl., 2016, s. 68). Barnets rättigheter och barnets bästa måste aktivt uppfyllas oberoende tidigare erfarenhet av rättighetskränkningar, vilket är förenat med principen att mänskliga rättigheter är ömsesidigt beroende och odelbara. Här finns en indirekt återkoppling till landshövdingens förord angående vikten att arbeta tillsammans på alla nivåer för att skydda barnets bästa samtidigt som bristen på sådant arbete lyfts. Således kan kartläggningens förespråkande av förebyggande arbete och kritik mot den bristande samverkan utifrån att barnets rättigheter blir svårtillgängliga efter avvikning ses innefatta ett barnrättsperspektiv om det sätts i direkt relation till förordet. Förebyggande insatser kan dock komma att baseras på föreställningar om vilka barn som har störst benägenhet att avvika.

Det framgår av kommunerna att den bristande samverkan hindrar det förebyggande arbetet och får konsekvenser för barnets rättigheter:

[...] en femtedel av de svarande uppskattar att detta är ett ganska eller mycket stort hinder. Större samverkan med Migrationsverket kring ärenden som rör anvisning efterfrågas även vad gäller avslagsbeslut och hur dessa fall ska hanteras. Då avvikningar ofta är knutna till avslagsbeslut är det av stor vikt att de som arbetar med och kring barnet får information om avslagsbeslut för att kunna ge barnet stöd efter att ha fått ett sådant besked. (Akbar m.fl., 2016, s. 51)

Vidare uppger en stor andel kommuner överbelastning som ett hinder för förebyggande arbete (Akbar m.fl., 2016., s. 51). Senare i texten konstateras att “detta bekräftar bilden av att det ofta är det förebyggande arbetet som nedprioriteras när mottagningssystemet är hårt belastat” (ibid., s. 68). Kartläggningen identifierar här hur barnets rättigheter och framför allt barnets bästa sätts i andra hand när situationen ställs på sin spets och således också hur bristande samverkan har en negativ inverkan på barnets rättigheter. Genom att kartläggningen lyfter sambandet mellan avslagsbeslut och vikten att kunna ge stöd till barnet som fått ett sådant uppvisas i viss mån ett barnrättsperspektiv. Stöd till barnet är viktigt för att uppfylla barnets bästa, samt för omgivande vuxnas förståelse för barnets perspektiv. Barnen har dessutom rätt till social trygghet enligt barnkonventionen (art. 26) vilket kartläggningen här genom betoning på vikten av stöd förstärker. Samverkan för att skapa trygghet är därmed viktigt för att uppfylla barnets rättigheter. Kartläggningen lyfter dock problematiken som bristande samverkan skapar vid fall då barn som avvikit senare påträffas:

Något som också kan försvåra samverkan kring barn som avvikit och sedan påträffas är att ärendet hos socialtjänsten ofta avskrivs, eller avslutas, redan 2–4 veckor efter att barnet avvikit. Detta kan leda till att den som påträffar barnet, ofta polis eller socialjour, måste lägga tid och resurser på att utreda från vilken kommun barnet avvikit, vilket i sin tur också kan leda till en ökad risk för att barnet avviker igen. (Akbar m.fl., 2016, s. 69)

Här beskrivs bristande samverkan som en orsak till upprepade avvikningar. Barnrättsperspektivet visar sig således genom att framhäva vikten av samverkan för att förhindra att barn hamnar i potentiellt farliga situationer efter avvikningar, och därmed riskerar att förlora tillgång till sina rättigheter. Ytterligare ett problem lyfts där barnen som befinner sig utanför asylsystemet även tycks hamna utanför skyddssystemet på flera sätt:

Det är ovanligt att det i kommunerna finns ett arbete med ensamkommande barn som inte befinner sig i asylprocessen, det vill säga barn som inte sökt asyl eller lever som gömda. [...] Det ska dock noteras att många barn som inte befinner sig i asylprocessen går i skolan. Denna enkät har besvarats av kommunernas socialförvaltningar och täcker därför inte in den kontakt kommunernas skolor har med ensamkommande barn som lever gömda. (Akbar m.fl., 2016, s. 47)

Då samverkan är nödvändig för att skydda barnen, men otillräcklig mellan aktörer som når barn i olika situationer spelar därmed den bristande samverkan stor roll för skyddet av barn. Då uppdraget avser att kartlägga alla ensamkommande barn som avviker, oberoende kontakt med svenska myndigheter, kan det ses problematiskt att de som befinner sig utanför asylsystemet i stor utsträckning inte kunnat inkluderas och en större bredd av deltagare i kartläggningen hade således varit nödvändig utifrån ett barnrättsperspektiv då alla barns rättigheter måste tillgodoses.

Åtgärdsförslag

Flera åtgärdsförslag framträder som grundade i ett barnrättsperspektiv. Följande förslag framställer vikten av arbetets utgångspunkt i barnets rättigheter: att en oberoende nationell rapportör med rättighetsperspektiv ska tillsättas för att analysera läget angående barn som avviker och att det ska finnas en barnrättsfunktion inom regeringskansliet med ansvar för samordning på statlig nivå för frågor angående nyanlända barn (Länsstyrelserna, s. 15–17). De här förslagen fokuserar tydligt på behovet av funktioner som säkerställer barnets rättigheter och det finns ett uttalat rättighetsperspektiv som därmed erkänner de ensamkommande och avvikna barnen som rättighetsbärare och att samverkan behövs för att säkerställa rättigheterna.

Vidare finns en del förslag som kan ses mer inkluderande av ett barnperspektiv och som verkar för att skydda barnen under asylprocessen, såsom att relevanta myndigheter som kommer i kontakt med ensamkommande barn ska få i uppdrag “att gemensamt ta fram rutiner för identifiering av barn som riskerar att försvinna” (Länsstyrelserna, 2017, s. 17) och att tidsfrister för handläggningstider inom Migrationsverket ska införas (ibid., s. 18). Det första förslaget är gynnsamt för att skydda barn som befinner sig i “riskgruppen”, men kan även komma att baseras på antaganden om barnen. Det andra förslaget skulle kunna tolkas som ett barnrättsperspektiv genom att förebyggande arbete och kortare handläggningstider minskar risken för avvikningar och

på så vis skyddar barnen. Dock framgår inte huruvida dessa förslag har sin utgångspunkt i barnets bästa, eller syftar till att förenkla återsändande.

4.2.5. Barnrättsperspektivet gällande likvärdighet

I det här avsnittet presenteras tillämpningen av principen om likvärdighet. Vikten av samverkan som konstaterats ovan är också grundläggande för att främja rättvis och jämlik behandling. Barnets rättigheter måste tillgodoses alla barn på ett likvärdigt sätt utan någon form av diskriminering, enligt barnkonventionen (art. 2.1) varav graden av likvärdighet påverkar barnrättsperspektivet. Det är vidare nödvändigt att se till att den information, kunskap, statistik, med mera som tas fram inte används för stereotypisera eller påverka bemötandet.

Att alla barn ska kunna åtnjuta rättigheter enligt barnkonventionen på ett likvärdigt sätt är grundläggande, vilket enligt kartläggningens resultat inte alltid uppfylls. Sådant som skillnader i hur lång tid det tar innan ett ärende avslutas och att de som fyllt 18 behandlas olika i olika kommuner och stadsdelar signalerar en godtycklighet. Kartläggningen uppvisar här ett genomgående barnrättsperspektiv genom att betona vikten av riktlinjer, tidig och korrekt information till barnen, kunskap om barnen samt personalkontinuitet för att uppnå likvärdig behandling med barnet i centrum. Även i åtgärdsförslagen kan ett barnrättsperspektiv ses finnas närvarande genom förslag som främjar barnets bästa, barnets rättigheter och likvärdigheten. Angående likvärdighet finns, jämfört med tidigare teman, en mer balanserad tillämpning av de tre perspektiven där det blir tydligare hur kombinationen av att vuxna utifrån barnets perspektiv och barnkonventionen tar hänsyn till barnets bästa och barnets rättigheter formar ett stärkt barnrättsperspektiv.

Kartläggning

Likvärdighet och icke-diskriminering är en av rättighetsprinciperna och därav viktigt att beakta för att uppfylla ett barnrättsperspektiv. I kartläggningen påpekas även upprepade gånger att likvärdig behandling är viktig att säkerställa, och uppvisar hur kommunerna i många fall riskerar att behandla de ensamkommande barnen på ett ojämnt sätt, vilket följande visar exempel på:

Då ett ensamkommande barn har avvikit från en kommun så avskrivs, eller avslutas, barnets ärende efter en tid. Det finns inga fastställda regler kring hur lång tid efter att kommunen upptäckt att ett barn har avvikit som ärendet ska avskrivas, och därmed varierar också praxis mellan olika kommuner. (Akbar m.fl., 2016, s. 55)

Vidare framgår att individuella omständigheter, såsom barnets ålder och fortsatta kontakt med boendepersonalen kan påverka hur länge ärendet hålls öppet (Akbar m.fl., 2016, s. 56). Oklara riktlinjerna visar på bristande likvärdighet i hantering av avvikningsärenden. Sådant som barnets fortsatta kontakt med boendepersonalen kan bero på många olika omständigheter, såsom relationen till personalen och personalens personliga engagemang, vilket indikerar en godtycklighet i fall då sådant påverkar avskrivningstiden. Det bryter mot principen om jämlikhet och icke-diskriminering då rättigheterna villkoras och vissa barn får sämre förutsättningar jämfört med andra. I kartläggningen konstateras: "Rutiner kring avskrivning av ärenden för barn som avvikit har konsekvenser för vad som sker om barnet sedan påträffas" (ibid., s. 55), men vidare på vilket sätt det anses påverka barnen utifrån ett rättighetsperspektiv framgår inte.

Barnrättsperspektivet i kartläggningen blir synligt bland annat gällande Strömsunds kommun som uppges arbeta aktivt kring avslag. Strömsundsmodellen lyfts som ett tillvägagångssätt för att genom likvärdig behandling öka tryggheten för barnet, där en kontinuerlig dialog förs då barnens medvetenhet och förståelse för processen de befinner sig i anses viktig.

I dialogen inkluderas även god man och eventuell kontaktperson på boendet samt i vissa fall Migrationsverket [...]. Givet att kommunen inte kan veta på förhand vilket beslut Migrationsverket kommer ta, jobbar de på samma sätt med alla barn och behandlar alla lika tills beslutet är taget. Syftet är att skapa trygghet för barnet och att prata om vad som sker vid eventuellt avslagsbeslut. (Akbar m.fl., 2016, s. 41)

En annan modell som omnämns som ett tillvägagångssätt för att öka barnets trygghet är arbetssättet *Hitta Rätt* som flera kommuner använder.

Materialet riktar sig till ensamkommande ungdomar mellan 15–21 år och kopplas till ungdomens genomförandeplan. Syftet med Hitta Rätt är att bidra till grundläggande lärande i praktiskt

vardagsliv, samhällsorientering och personlig utveckling och att kvalitetssäkra och systematisera den information som delges de ensamkommande barnen. (Akbar m.fl., 2016, s. 45)

Gällande Strömsundsmodellen ses barnets perspektiv inkluderat då en dialog med barnen förutsätter att deras upplevelser och synvinkel respekteras i arbetet, samt ett barnperspektiv då en medvetenhet uppvisas om barnets bästa gällande likabehandling och tillhandahållande av information, trots att kommunen inte kan påverka besluten. Det andra citatet uppvisar ett barnrättsperspektiv då det tydliggör vikten av att främja barnets individuella utveckling och kan kopplas till barnkonventionen enligt vilken konventionsstaterna till sin yttersta förmåga ska "säkerställa barnets överlevnad och utveckling" (art. 6.2). Genom att lyfta dessa som framgångsmodeller applicerar även kartläggningen ett barnrättsperspektiv och illustrerar hur bra förebyggande arbete bör se ut där likvärdighet tillämpas genom att alla barn behandlas lika och där barnet som individ sätts i centrum, vilket även vuxna runt omkring därmed ska arbeta utifrån. Det bidrar således till att uppfylla barnets bästa utifrån barnets eget perspektiv. I den inledande sammanfattningen av kartläggningen lyfts dessutom att det är "viktigt att barnen tidigt i processen får träffa god man och juridiskt ombud som kan informera om rättigheter och hur asylprocessen ser ut, *innan* det första mötet med Migrationsverket" (Akbar m.fl., 2016, s. 12). Här lyfts barnets behov och vikten av tidig och korrekt information gällande asylprocessen konstateras. Olika tillgång till sådan information kan påverka utfallet på asylansökan, där den som fått möjlighet att ta del av sanningsenlig information kan ha större möjlighet till bifall.

Akbar m.fl. (2016, s. 64) menar att det behövs "en aktör som kan sammanställa kommunernas statistik kring ensamkommande barn som avviker innan verkställd kommunanvisning".

I dagsläget är det upp till kommunerna att föra statistik om barn som avviker innan anvisning, och huruvida detta görs varierar stort mellan kommuner, som också tillämpar olika definitioner av "avviken". I och med den höga personalomsättningen riskerar även information om barn som avvikit att gå förlorad när personal byts ut. I mindre kommuner är det vanligt att enskilda socialsekreterare har kännedom om barn som har avvikit, men att denna information inte nedtecknas och förs vidare till ny personal. (Akbar m.fl., 2016, s. 63)

Utifrån kartläggningens betoning på behovet av en sammanställande aktör medföljer också en betoning på vikten av likabehandling och därmed även ett barnrättsperspektiv. I fall då det är upp till enskilda kommuner eller till och med enskilda handläggare riskerar barnen att behandlas olika vilket kränker rättighetsprinciperna. I motsats framställer därmed kartläggningen ett behov av att stärka likvärdigheten där även barnets rättigheter således appliceras på alla barn.

Åtgärdsförslag

Åtgärdsförslagen tillhandahåller ett ökat barnperspektiv, såsom att en verksamhet liknande Barnahus, där barn kan få kontakt med alla nödvändiga instanser på en trygg och barnvänlig plats (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, u.å.), ska införas för ensamkommande barn i asylprocessen; att ett system med juridiska ställföreträdare som finns tillgängliga för ensamkommande barn dygnet runt i mötet med myndigheter ska inrättas och att lagen om god man för ensamkommande barn ska ses över för att garantera bättre skydd. Det finns även ett förslag om att journumret för anmälningar om försvunna barn ska utvidgas till att även innefatta ensamkommande barn som försvinner (Länsstyrelserna, 2015, s. 17–21) vilket främjar likvärdigheten genom att inte göra skillnad på barn och barn. I dessa förslag är just barnet som individ i fokus; de utgår från barnet och därmed barnets bästa ur hans/hennes egen synvinkel och innefattar även att vuxna i barnens närvaro måste se efter barnets bästa. Åtgärdsförslagen främjar således likvärdigheten och vidare även barnrättsperspektivet, där både barnets bästa och barnets rättigheter i form av skydd inkluderas.

4.2.6. Barnrättsperspektivet gällande kunskap

I den här delen redogörs för hur bristen på kunskap kring ensamkommande barn och deras situation minskar barnens möjlighet att åtnjuta rättigheter enligt barnkonventionen. Avsaknad av kunskap kring barnens situation, både före, under och efter flykten påverkar barnrättsperspektivet genom att definitionen av sådant som vem som behöver skydd, vem som är barn och vem som kan återsändas eller inte kan göras på felaktiga grunder.

Kunskapsbrist är per definition ett bristande barnrättsperspektiv, då barnets situation omöjlig kan förstås och respekteras utan kunskap om den. I kartläggningen uppvisas följaktligen ett

barnrättsperspektiv genom att belysa vikten av kunskap för att förstå situationen och behoven utifrån barnets eget perspektiv för att kunna tillgodose rättigheterna. Även i åtgärdsförslagen uppvisas ett barnrättsperspektiv genom förslag ämnade att öka kunskapen. Under det här temat är det återigen främst barnets rättigheter som tilldelas utrymme, medan barnets perspektiv och barnperspektivet endast används i viss utsträckning för att lyfta vikten av kunskap.

Kartläggning

Kartläggningens resultat visar att sammanställd och enhetlig statistik om ensamkommande barn som avviker är mycket bristfällig (Akbar m.fl., 2016, s. 11). Vidare finns en brist på utbildning och kunskap angående asylprocessen i sig och barnens situation till följd av den, vilket delvis är utgångspunkten för kartläggningen (ibid., s. 13).

Som tidigare nämnts är avslag på asylansökan en vanlig orsak till att ensamkommande barn avviker. Många av de barn med avslag som har avvikit upplever att det finns en stor kunskapsbrist hos myndigheterna om deras situation. I flera fall menar barnen att de omöjligt kan återvända till det land där de är medborgare, och väljer därför att leva som gömda i Sverige. (Akbar m.fl., 2016, s. 37)

Kartläggningens resultat visar att personal i över 80 procent av kommunerna inte får utbildning kring barn som avviker eller hur avvikningar kan förebyggas (Akbar m.fl., 2016, s. 48). Att utbildning lyfts som viktigt i kartläggningen visar behovet av att personal känner till både barnets situation men också barnets rättigheter och hur de kan arbeta för att uppfylla barnets bästa, men tillgången till utbildning och kunskap försvåras även till följd av bristande statistik. Genom att belysa sambandet mellan medborgarskap och avslag (ibid., s. 37–38) visar kartläggningen ett barnrättsperspektiv då barnets eget perspektiv i högre utsträckning behöver beaktas med tanke på att barnen uttrycker en oförståelse för deras situation från myndigheternas håll. Barnen är berättigade skydd av olika slag enligt barnkonventionen, men att uppfylla barnrättsperspektivet fullt ut utifrån de tre aspekterna utan kunskap om barnets perspektiv blir en omöjlighet. Genom kartläggningens utgångspunkt i det bristfälliga kunskapsläget, och att det i förordet konstateras att den ”ger oss samlad kunskap och ska utgöra ett stöd i det fortsatta arbetet” (ibid., s. 5) uppvisas en utgångspunkt i att kunskap är viktig för att främja barnrättsperspektivet.

Åtgärdsförslag

Följande förslag kan i flera avseenden ses verka för stärkt kunskap inom olika områden: att nationell statistik på antal ensamkommande barn som försvinner bör föras av lämplig myndighet och årligen analyseras och lämnas till regeringen i en lägesrapport; att öka kunskapen kring vilka konsekvenser TUT haft på barn och unga genom att titta på andra EU-länder (Länsstyrelserna, 2017, s. 15-19); att “uppdra relevanta myndigheter [...] att i samarbete med SKL [Sveriges Kommuner och Landsting] genomföra en nationell kompetenshöjande satsning för personal och frivilliga som möter de ensamkommande barnen” (ibid., s. 23) samt att uppdra Migrationsverket att “kartlägga förekomsten av psykisk ohälsa, suicidförsök och suicid bland ensamkommande barn i asylprocessen” (ibid., s. 24). Förslagen kan ses syfta till att stärka kunskapen, och därmed även medföra ökad förståelse och hänsynstagande till barnets bästa. Barnens berättelser lyfts vidare som viktiga för att skapa förståelse för behoven (ibid., s. 4). Det visar att barnets perspektiv betraktas som nödvändigt för att öka kunskapen, vilket i sin tur stärker barnrättsperspektivet.

4.2.7. Barnrättsperspektivet gällande ålder

Följande avsnitt redovisar för tillämpningen av barnrättsperspektivet i relation till ålder. Enligt barnkonventionen betraktas alla personer under 18 år som barn, och enligt rättighetsprinciperna, där mänskliga rättigheter beskrivs som icke-diskriminerande, ska rättigheterna i barnkonventionen tillägnas alla barn på samma sätt, oavsett hur nära 18-årsdagen de är.

Enligt principen om icke-diskriminering ska inget barn fråntas sina rättigheter på några grunder, men kartläggningen visar existerande diskriminering baserat på ålder. Här saknas dock genomgående ett barnrättsperspektiv både i kartläggning och åtgärdsförslag. I kartläggningen synliggörs de rättighetskränkningar detta medför som ett konstaterande av situationen men utan att lyfta dess påverkan på barnets rättigheter, och vidare framgår inga åtgärdsförslag angående problematiken kring ålder och att äldre barn får sämre tillgång till rättigheter. Utifrån det är det tydligt hur barnrättsperspektivet saknas i alla dess avseenden, då frågan inte tycks betraktas som ett problem som kräver en åtgärd.

Kartläggning

I kartläggningen framträder skillnaden som görs i asylprocessen mellan barn i olika åldrar där äldre barn får sämre tillgång till rättigheter och mindre jämlik behandling. Detta då äldre barn, främst från runt 16 år och uppåt, är de som blir aktuella för åldersbedömningar samt beslut om uppskjuten verkställighet och de konsekvenser som medföljer. Skillnader i tillgången till rättigheter för äldre barn jämfört med yngre bryter mot både barnkonventionen och rättighetsprinciperna.

Bland de kommuner som har angett att dessa orsaker [rädsla för eller faktiskt avslag på asylansökan] är vanligt förekommande är det flera som pekar på att det är relaterat till åldersuppskrivning, alltså att barnen får avslag på sin ansökan på grund av att deras ålder skrivs upp, eller att 18-årsdagen närmar sig, och att de då inte längre definieras som barn i laglig mening. (Akbar m.fl., 2016, s. 34)

När frågan kring åldersbedömningar lyfts i samband med ålderns påverkan på avvikningar framträder sådana som mycket kränkande mot barnets rättigheter. Det hör ihop med konstruktionen av barnen som oärliga främlingar – något annat än rättighetsbärare enligt barnkonventionen – som kommer att diskuteras i nästa kapitel, utifrån det Malmqvist m.fl. (kapitel 2.1.2.) framhåller som en risk angående att åldersbedömningar bidrar till en negativ attityd bland allmänheten. Det kan också diskuteras utifrån att Hedlund (kapitel 2.1.2.) belyser att Migrationsverkets handläggare betraktar asylsökande barn som flyktingimitatörer, vilket också framställer dem som falska och oärliga snarare än sårbara barn och rättighetsbärare. Innebörden av de rättighetskränkningar åldersuppskrivningar visar på diskuteras emellertid inte närmare i kartläggningen utan presenteras som ett konstaterande av verkligheten, vilket avslöjar ett bristande barnrättsperspektiv.

Migrationsverkets rättsliga ställningstagande är som tidigare nämnt en faktor som bidragit till att problemet med avvikningar ökat: ”Eftersom handläggningstiderna hos Migrationsverket är så långa antas det även att många ensamkommande barn kommer hinna fylla 18 (17,5) år innan beslut tas, eller få sin ålder uppskriven till 18, vilket innebär att de prövas som “normalärenden”, det vill säga som vuxna” (Akbar m.fl., 2016, s. 40). Uppskjuten verkställighet och handläggningstider som i princip inväntar dagen då barnen inte längre behöver behandlas som barn kan betraktas som ett sätt att ta avstånd från ansvar, men skapar istället en extrem otrygghet för de som närmar sig 18. Att TUT och uppskjuten verkställighet med stor sannolikhet ökar risken för avvikning gör

alternativet *transition into illegality*, som Allsopp och Chase (kapitel 2.1.1.) talar om, till det kanske enda alternativet för barn som av olika skäl inte kan återsändas. En problematisering av ställningstagandet och dess effekter vore nödvändigt för att inkludera ett barnrättsperspektiv, vilket inte uttryckligen görs och därmed ger utrymme att ifrågasätta tillämpningen av ett sådant.

Kartläggningen fastslår att ändringarna i LMA medfört stora konsekvenser för ensamkommande barn: “rätten till bistånd enligt LMA upphör numera per automatik vid 18-årsdagen, om det finns beslut om av- eller utvisning som vunnit laga kraft” (Akbar m.fl., 2016, 65). Det finns skillnader mellan olika kommuner och stadsdelar kring hur de som fyllt 18 bemöts av socialtjänsten. I kartläggningen tydliggörs att alla personer som vistas i en kommun enligt SKL har rätt att ansöka om bistånd samt få ansökan prövad, oberoende eventuellt avslagsbeslut. Ibland nekar dock socialtjänsten mottagande av ansökan och kommuner hänvisar vid vissa tillfällen till Migrationsverket (ibid., s. 59). Genom att lyfta innebörden av ändringarna i LMA för den som fyller 18 visar kartläggningen hur barnens ålder negativt påverkar tillgången till rättigheter där de befinner sig i en komplex situation redan innan 18-årsdagen som förvärras ytterligare efter. När barnet fyllt 18 är inte barnkonventionen längre tillämpbar, men genom att belysa konsekvenserna av LMA för barnen framhävs i kartläggningen att den framtid som väntar den som snart ska fylla 18 har en negativ inverkan på barnet under en tid då individen fortfarande betraktas som barn. Som även diskuterats gällande ansvar (kapitel 4.2.3.) och i tidigare forskning (kapitel 2.1.1.) är hållbara lösningar för nyblivna vuxna som anlänt som ensamkommande barn centralt. Trots att det inte är en del av barnkonventionen är det som redan konstaterat något Sverige bör förhålla sig till då det även kan förenas med barnets rättigheter.

4.2.8. Barnens välmående

Välmåendet och den psykiska hälsan hos ensamkommande barn är ett omdiskuterat ämne. Barn har enligt barnkonventionen “rätt till bästa möjliga hälsa” (art. 24), varav barnens välmående till följd av den situation de befinner sig i är viktigt att beakta för att uppfylla ett barnrättsperspektiv.

Som medlemsstat till barnkonventionen är det viktigt att Sverige ser efter barnens hälsa – särskilt i relation till den negativa effekten på hälsan flykt- och asylprocessen kan innebära.

Barnrättsperspektivet i kartläggningen är inte helt tydligt här, men i viss mån kan barnets bästa och även barnets rättigheter ses vara iakttaget. Detsamma gäller åtgärdsförslagen där en närvaro av barnrättsperspektivet skymtar, men visar sig relativt svagt då det inte genomgående är tydligt om avsikten med förslagen är att stärka barnets rättigheter eller syftar till att möjliggöra återsändande. Likt tidigare teman är det även här barnets rättigheter som står i fokus när en antydning till ett barnrättsperspektiv finns. Gällande hälsa kan barnets perspektiv anses vara extra viktigt, då välmående är subjektivt och aktörer runt omkring barnen kan ha svårt att förstå barnens mående utifrån vad de gått igenom. Barnets perspektiv och barnperspektivet framgår dock inte på ett tydligt sätt i relation till barnens välmående.

Kartläggning

Vissa mönster framgår kring vilka barn som är mer sannolika att avvika och varför som presenterar systemet i sig som bidragande och det framställs även ha en negativ inverkan på den psykiska hälsan hos barnen. Exempelvis framgår följande:

Flera kommuner vittnar om att psykosociala problem hos ensamkommande barn kan vara en orsak till att barn avviker. Runt 40 procent av kommunerna som besvarat enkäten anger detta som en vanlig eller mycket vanlig förmodad orsak [...]. Därutöver pekar flera kommuner på att det ökande antalet avslag har, och förväntas fortsätta, leda till ökad psykisk ohälsa hos ensamkommande barn. (Akbar m.fl., 2016, s. 68)

Systemet i sig, med dess begränsningar och TUT presenteras som en orsak till problemet, och det är tydligt vilken påverkan den tillfälliga lagen och ändringarna i LMA har på ensamkommande barn. Kommunerna vittnar även om den negativa inverkan uppskjuten verkställighet har på barnens psykiska hälsa och effekterna av detta:

Flera kommuner rapporterar [...] att de har många barn som redan fått avslag och väntar på verkställande – en väntan som är psykiskt påfrestande för barnen. Mer psykisk ohälsa kräver mer resurser, men i och med de förändrade ersättningsreglerna är vissa kommuner nu oroliga att kvaliteten på mottagandet kan komma att bli lidande. (Akbar m.fl., 2016, s. 41)

Här kan ett visst barnrättsperspektiv ses då kartläggningen utifrån kommunernas ovanstående svar menar att det behövs “stärkta och tidiga insatser för att möta den ökande psykiska ohälsan och de psykosociala problemen hos ensamkommande barn” (Akbar m.fl., 2016, s. 68). Brister har därmed identifierats och behovet av insatser lyfts. Insatserna angående barnens psykiska hälsa kan betraktas ha sin utgångspunkt i barnets bästa och barnets rättigheter, då de enligt barnkonventionen “har rätt till bästa möjliga hälsa, tillgång till hälso- och sjukvård samt till rehabilitering” (art. 24). Orsaken till att mer resurser anses nödvändigt kan antas vara för att på ett bättre sätt kunna bemöta barnen och tillgodose behov och rättigheter, och att syftet med föreslagna insatser för att bemöta den psykiska ohälsan uppges vara för att förebygga avvikande visar att ett behov att skydda barnen identifierats.

Åtgärdsförslag

Det uppges i åtgärdsförslagen (Länsstyrelserna, 2017, s. 22–24) att statistik angående psykisk ohälsa, suicidförsök och suicid bland ensamkommande barn saknas och de åtföljande förslagen innebär, som tidigare nämnt, att Migrationsverket ska uppdras kartlägga detta, samt att Folkhälsomyndigheten ska få en tydligare roll “i arbetet för en god och jämlik hälsa, och påskynda samt prioritera insatser för målgruppen ensamkommande barn” (ibid., s. 23). Det förstnämnda förslaget är inte tydligt kopplat till barnets rättigheter, medan ett barnrättsperspektiv genom det andra förslaget uppvisas då det syftar till att främja barnens hälsa.

4.2.9. Sammanfattning

Analysen för tillämpningen av barnrättsperspektivet i uppdrag, kartläggning och åtgärdsförslag som denna del tillhandahållit visar att barnrättsperspektivet finns närvarande i de allra flesta avseenden, men i stor utsträckning är svagt. I kartläggningen framträder barnrättsperspektivet som relativt starkt gällande ansvar, där det dock skiftar mycket, likvärdig behandling och kunskap. Således visas det svagt gällande samverkan för att skydda barnet och stärka rättigheterna och barnets välmående där barnrättsperspektivet kan anas till viss del men inte är helt tydligt. I åtgärdsförslagen framstår barnrättsperspektivet som relativt starkt gällande ansvar, samverkan, likvärdig behandling och kunskap kring barnen och deras situation. Följaktligen uppvisas det som svagt angående barnens välmående då det inte framgår att det syftar till att skydda barnet och

stärka rättigheterna. Angående diskriminering baserat på ålder uppvisas inte ett barnrättsperspektiv alls i kartläggningen eller i åtgärdsförslagen där problemet inte ens omnämns.

Som nämnts av Lundberg i tidigare forskning (kapitel 2.1.1.) är det sannolikt att barnets bästa uppfylls då hänsyn visas till barnets rättigheter. Därmed är det gynnsamt för barnrättsperspektivet att det är just barnets rättigheter av de tre aspekterna som främst framgår, då det vidare genererar ökat hänsynstagande till övriga två perspektiv. Dock visar analysen att barnrättsperspektivet blir som starkast när alla tre aspekter på ett tydligt sätt framgår, vilket stärker utgångspunkten i att alla tre delar behövs. Det som framträder som mest intressant är att barnrättsperspektivet i både kartläggning och åtgärdsförslag är relativt starkt gällande likvärdighet men å andra sidan obefintligt gällande diskriminering på grund av ålder. Det är motsägelsefullt då även likvärdighet handlar om icke-diskriminering, och visar att just frågan om ålder och barns trovärdighet står inför särskilda svårigheter. Att sådan diskriminering inte betraktas som ett problem kopplat till barn kan också vara en orsak till att det inte behandlas på ett barnrättsbaserat vis. Det här resultatet visar på den slitning som finns mellan barn och "icke-barn" och vilken inverkan det har på rättigheterna. Utifrån det blir det även intressant att se hur konstruktioner av ensamkommande barn påverkar tillgången till rättigheter, vilket följande avsnitt kommer att behandla.

4.3. De ensamkommande barnen

Genom de anteckningar som förts vid kodning av materialet framträder delvis tre socialt konstruerade framställningar av ensamkommande barn i kombination med det teoretiska ramverket; dels som viktiga både för att skapa förståelse för fenomenet av avvikningar och som aktörer i sina egna liv, dels som främlingar som framställs som oärliga och falska personer som inte hör hemma i Sverige. Den senare konstruktionen träder fram i kontrast till en tredje bild av barnen som sårbara som framställs i uppdrag och åtgärdsförslag, men som i kartläggningen snarare ifrågasätts vilket på så vis stärker främlingsbilden. Konstruktionerna träder fram i uppdraget, är mest synliga i kartläggningen, men inte lika tydliga i åtgärdsförslagen där det inte talas om barnen på samma sätt. Det är emellertid nödvändigt att notera att ingen av konstruktionerna är markant framträdande, men ändå intressanta att notera i förhållande till barnrättsperspektivet.

4.3.1. De ensamkommande barnen i uppdraget

Likt gällande barnrättsperspektivet har uppdraget även här analyserats separat på grund av skillnaden i regeringen respektive länsstyrelserna som upphovsman, och den annorlunda roll uppdraget innehar. Redan i uppdraget träder framställningarna av ensamkommande barn fram och sätter således ramarna för hur barnen vidare i utförandet kan betraktas. Följande uttrycks: “Länsstyrelserna bör vid genomförande av uppdraget involvera barn med erfarenheter av sådana frågor som uppdraget berör” (Regeringsbeslut S2016/00634/FST, s. 3). Citatet visar att barnen själva och deras upplevelser betraktas som viktiga för att skapa förståelse för fenomenet av avvikningar. På så vis tilldelas de barn som står som objekt för uppdraget en till synes betydande roll för utfallet, och således även för sig själva, trots att det som tidigare nämnts inte garanterar hänsynstagande till barnets perspektiv.

En tidigare nationell kartläggning genomförd av länsstyrelsen i Stockholms län lyfts där det framgår att “ensamkommande barn är en särskilt sårbar grupp för människohandel” (Regeringsbeslut S2016/00634/FST, s. 2) vilket utgör en framställning av barnen som sårbara och i särskilt behov av skydd. Vidare framträder genomgående i uppdraget en bild av barnen som främlingar som inte är berättigade att vara i Sverige. Då återvändande är utgångspunkten framställs nationalitet och tillhörighet som särskilt viktigt och mycket betoning läggs på att barnen hör hemma någon annanstans. I relation till främliggörandet av barnen synliggörs en uppfattning om att de kommit till Sverige med oärliga intentioner genom att påvisa följande: “En del barn uppehåller sig i landet utan att ha för avsikt att söka asyl, eftersom de vet att förutsättningarna för att få uppehållstillstånd är dåliga i deras fall” (ibid., s. 2). Genom det framträder barnen som oärliga och en sådan representationen förstärker den negativa bilden av flyktingar.

4.3.2. Antaganden om de ensamkommande barnen

Avsaknaden av kunskap kring ensamkommande barn som försvinner har sedan tidigare konstaterats och behovet att stärka kunskapen är en huvudsaklig utgångspunkt i uppdraget. Att lyssna till barnen själva kan ses som ett lämpligt sätt att öka kunskapen, och det kan därmed, som lyfts gällande barnrättsperspektivet, likställas med ökat fokus på barnets bästa. Trots att barnen framställs som viktiga är dock kartläggningen baserad på kommunernas uppfattningar snarare än

barnets perspektiv, och det är därmed kommunernas utsagor baserade på antagande som räknas, varför sådana blir viktiga att belysa. Antagandena framgår främst i kartläggningen, men då åtgärdsförslagen vidare är baserade på denna ligger samma antaganden där till grund. Det mesta som framgår i kartläggningen är kommunernas uppfattning, men frågorna till kommunerna är ställda på ett sätt som eftersöker antaganden och föreställningar. Svaren på de enkäter som skickats ut till landets kommuner har frambringt information om bland annat orsaker till att barn avviker, men orsakerna kommunerna uttalar sig om beskrivs som "förmodade", och en del uppger att de har svårt att uttala sig men gör det ändå. Vidare har det undersökts hur vanligt förekommande de förmodade orsakerna upplevs vara, där de flesta kommuner uppgett att de inte har kännedom om utsträckningen eller inte svarat på frågan alls (Akbar m.fl., 2016, s. 22). Det visar exempel på hur svaren till stor del kan ses grundade i föreställningar och att det således konstrueras antaganden om barnen och deras avvikningar medan de verkliga orsakerna är okända. På så vis bidrar kartläggningen till att förstärka föreställningarna varför det också är relevant att utöver vad kartläggningen i sig gör med resultaten titta på vilka antaganden ställda frågor genererar.

En av de vanligaste orsakerna som kommunerna förmodar ligger till grund för avvikningar är att barnen söker sig till andra kommuner eller storstäder (Akbar m.fl., 2016, s. 22).

Jämförelsen mellan länen gav inte några entydiga resultat gällande mönster kring varifrån barn oftast avviker, men den visade att Norrbottens län hade haft störst andel avvikna barn i förhållande till antal kommunanvisningar. Detta kan bero på att länet har många glesbygdskommuner, och att barn som blir anvisade till dessa ofta avviker för att leta sig till storstadsområdena där det finns fler barn med samma bakgrund. /.../ Den vanligaste orsaken som förmodas ligga till grund för att barn som kommunanvisats avviker är avslag på asylansökan, eller rädsla för att få avslag. Även psykosociala problem och missnöje med sin placering är vanliga orsaker. (Akbar m.fl., 2016, s. 42–43)

En kommun i Norrbottens län [...] märkte tidigt att många ungdomar var ovilliga till att stanna kvar i kommunen. En förmodad orsak var enligt kommunen att de flesta av dessa ungdomar hamnade i större städer när man först anlände i Sverige och således upplever mindre kommuner som "hålor". Samma kommun har även identifierat ensamhet som ett viktigt skäl till avvikning. (Akbar m.fl., 2016, s. 30)

“Enligt ett trettiotal kommuner har det också varit känt att barn avviker på grund av att de har familj, släkt och vänner i andra kommuner” (Akbar m.fl., 2016, s. 35). Citaten visar flera förmodade orsaker till att barn avviker. Att mönster inte går att fastställa kring från vilka kommuner avvikningar sker, men att orsaker till att relativt många barn avviker från glesbygdskommuner ändå uttalas visar att det finns antaganden hos kommunerna om vad barnen generellt eftersöker, och att de inte bara eftersöker skydd i Sverige utan också specifika förhållanden. Kommunerna vet dock inte med säkerhet att barnen som avviker faktiskt söker sig till andra personer med samma bakgrund, eller om det lika väl går att anta att exempelvis fler möjligheter upplevs finnas i större städer. Relevant att diskutera är att kartläggningens författare själva drar slutsatser om varför barnen avviker från glesbygdskommuner. Var de antagandena är hämtade ifrån framgår inte, och på så vis bidrar kartläggningen till att framställa barnen som missnöjda och otacksamma där en konsekvens också blir att orsakerna till avvikande läggs på barnen istället för på kommunernas agerande.

Kring koppling till droger och kriminalitet som orsaker till avvikning finns en del motsägande uppgifter. Ett tjugotal kommuner har uppgett droger och kriminalitet som *kända* orsaker, vilket är intressant jämfört med att många fler kommuner uppgett sådana kopplingar som vanliga eller mycket vanliga *förmodade* orsaker. Vidare har en stor andel kommuner uppgett misstänkt bruk/missbruk av alkohol eller andra droger samt misstänkt kriminalitet som vanliga eller mycket vanliga riskbeteenden i samband med avvikning (Akbar m.fl., 2016, s. 35–37). De frågor som ställts till kommunerna genererar svar som visar att antalet kommuner som *förmodar* att ovan nämnda orsaker är vanliga är många fler än de *vet* – ett resultat som behövt ett ifrågasättande av de antaganden som görs, vilket saknas och därmed gör att kartläggningen bidrar till att reproducera sådana föreställningar.

Med utgångspunkt i konstaterandet att det i kartläggningen och hos kommunerna finns flertalet antaganden som ligger till grund för föreställningar om barnen och orsaker till deras avvikningar, följer en redogörelse av de konstruktioner som tydligast träder fram i kartläggning och åtgärdsförslag.

4.3.3. De ensamkommande barnen som viktiga

De ensamkommande barnen framställs som viktiga i två avseenden; dels för att förstå fenomenet med avvikningar där de utgör rösten i barnets perspektiv, dels som viktiga aktörer i sitt eget liv då deras röst, vid hänsynstagande till deras perspektiv, påverkar hur rättigheter tillgodoses dem.

Att låta barnets åsikter komma till uttryck, höras och respekteras i frågor som rör barnet är i enlighet med barnkonventionen (art. 12.1). Barnens egna berättelser framgår tydligt i kartläggningen, men frågan är huruvida de verkligen används för att förstå avvikningarna, och i så fall för att skydda barnen eller för att återsända dem, alternativt för att ge ett sken av att hänsyn tas till barnets perspektiv genom att framställa dem som viktiga. Det går att relatera till den bild som Hedlund tidigare framställt (kapitel 2.1.2.) där barnens utsagor systematiskt ifrågasätts och en felaktig användning av barnets röst kan komma att verka till nackdel för barnet om utsagorna konsekvent betraktas som falska. Det är i kartläggningen inte tydligt vilket, om något av dessa beskrivningar som skildrar verkligheten. I fall då hänsyn på ett korrekt sätt tas till barnets perspektiv, blir barnen emellertid viktiga aktörer i sina egna liv då deras perspektiv formar den allmänna uppfattningen om deras bästa, som omgivande vuxna utifrån ett barnperspektiv bör ta hänsyn till, vilket vidare påverkar hur rättigheter kommer att tillgodoses dem.

Kartläggning

Som nämnts gällande uppdraget framställs en bild av barnen som viktiga för att förstå fenomenet med avvikningar. Med bakgrund i antagna utgångspunkt gällande barnrättsperspektivet, där ett sådant uppnås först när vuxna tar hänsyn till barnets egen synvinkel och upplevelse samt till barnets rättigheter, är det relevant att granska hur och om de berättelser av barn som själva avvikit används för att forma kartläggningen och åtgärdsförslagen. Barnets perspektiv ska respekteras för att uppfylla barnrättsperspektivet och inte för att regeringen, länsstyrelsen eller andra aktörer ska kunna "bocka av" det på listan över vad som behöver inkluderas. Exempelvis berättar en ung kille från Afghanistan som kände sig "lyckligast i hela världen" innan han chockades av ett avslagsbesked:

Jag har överklagat två gånger men det gick inte. Nu har jag avvikit från boendet och har inga ekonomiska tillgångar. Jag har ingenstans att bo. De tre senaste månaderna har jag sovit på gatan [...]. Jag vill inte åka tillbaka. Jag vill inte åka till landet där jag inte har någon identitet. Jag vill inte åka till talibaner som dödar mina landsmän. (Akbar m.fl., 2016, s. 40)

En berättelse likt den här torde anses ge en ganska klar bild över orsaker till att vissa barn avviker och som lyfts tidigare (kapitel 4.2.3.) används berättelserna i kartläggningen för att kritisera hur ensamkommande barn hanteras i Sverige. Trots många inkluderade berättelser som ger en ganska tydlig bild ligger dock fokus ändå, som nämnt gällande antaganden, främst på vad kommunerna förmodar vilket tycks klassificeras som mer kunskapsgivande än barnens berättelser. Barnets perspektiv ska syfta till att förstå barnets upplevelser och syn på sitt eget bästa. En vag eller utebliven förklaring till vad berättelserna ska tillföra kan däremot användas för att hänvisa till att nödvändiga delar av barnrättsperspektivet inkluderats trots att det sedan istället kan komma att verka negativt för barnen ifall utsagorna används för att underlätta återsändande.

Vidare där barnets perspektiv lyfts gällande barnrättsperspektivet, främst gällande likvärdigheten men även i varierande utsträckning i de flesta avseenden bortsett från ålder och barnens välmående, återfinns också en bild av barnen som viktiga aktörer i sina egna liv. När barnets perspektiv används i sitt regelrätta syfte blir barnen följaktligen viktiga för att påverka omgivande aktörers uppfattning om deras bästa, och således även hur deras rättigheter tillgodoses. Den här aspekten av barnen som viktiga framträder i liten utsträckning, eftersom barnets perspektiv som redan konstaterat är svagt, men är en positiv bild som tål att stärkas.

Åtgärdsförslag

I åtgärdsförslagen framgår inte konstruktionerna kring barnen som viktiga lika tydligt, men att de berättelser från ungdomar som tagits del av varit "viktiga i arbetet med att förstå behoven i asyl- och återvändandeprocessen ur barnens egna perspektiv" (Länsstyrelserna, 2017, s. 4). Behovet att för fortsatt arbete tillvarata berättelserna och resultaten som genom kartläggningen träder fram beskrivs vidare som viktigt (ibid., s. 12), vilket kan ses syfta till att stärka barnens egen agens.

4.3.4. De ensamkommande barnen som främlingar

De ensamkommande barnen framställs även som främlingar; oärliga personer som inte är berättigade att vara i Sverige. Denna framställning är till stor del, åtminstone i kartläggningen, grundad på ett förminskande av barnen som sårbara.

Enligt barnkonventionen (art. 35) ska konventionsstaterna använda alla lämpliga metoder för att hindra alla former av människohandel med barn. Utifrån Sveriges internationella åtaganden är bilden av barnen som potentiella offer för människohandel därmed viktig att ta hänsyn till i arbetet med ensamkommande barn som avviker. I kartläggningen uppvisas dock snarare en tendens att förminska den bilden för att placera barnen i en mindre sårbar position till fördel för framställningen av barnen som främlingar. Det går att relatera till tidigare diskussion (kapitel 2.1.2.) där Hedlund beskriver Migrationsverkets handläggares generella ifrågasättande av barnens asylskäl och trovärdighet, vilket fråntar dem positionen som sårbara barn i behov av skydd och stöd. Det uppvisas således en bristande betoning på barnets bästa för de ensamkommande barnen, som enligt Hedlund och Cederborg (kapitel 2.1.1.) vidare bidrar till en minskad förståelse av barnen som riktiga rättighetsbärare. Det breddar handlingsmöjligheterna gällande återsändande då det i större utsträckning går att rättfärdiga återsändande av ”flyktingimiterande” barn med oärliga avsikter och tillämpningen av internationella människorättskonventioner kan förbises. Därmed fråntas barnen möjligheten att själva agera och styrs således helt av existerande migrationskontroll.

Kartläggning

I kartläggningen framgår följande: “Människohandel förekommer trots att kommunerna ofta inte upptäcker det” (Akbar m.fl., 2016, s. 9). Fastän tidigare nämnda rapport visar att ensamkommande barn löper särskilt stor risk att falla offer för människohandel framställs inte den risken för barnen som avviker som ett särskilt stort problem, samtidigt som stor okunskap kring hur det verkligen ser ut betonas:

Det verkar generellt saknas kännedom hos kommunerna om i vilken utsträckning avvikningar har koppling till människohandel eller kriminella grupper. [...] Att endast ett fåtal kommuner anger att människohandel är en vanligt förekommande orsak till att barn avviker kan tyda både på att det

saknas kännedom och att det helt enkelt inte är lika vanligt förekommande som de andra alternativen. (Akbar m.fl., 2016, s. 35)

Att stoppa något som är okänt är svårt, så genom att säga att människohandel inte är vanligt förekommande för att det inte upptäcks frigör sig kommunerna från ansvaret att förhindra att barn utsätts. Vidare har det i kartläggningen redan konstaterats att ensamkommande barn i större utsträckning utsätts för människohandel vilket gör författarnas slutsats, att det kanske inte är lika vanligt förekommande, anmärkningsvärd. Dessutom visar statistiken att det bland yngre barn avviker fler flickor, och att flickor i större utsträckning visat sig rest ut ur landet efter avvikning (Akbar m.fl., 2016, s. 29–32), vilket skulle kunna vara kopplat till människohandel. Att förneka problemet kan följaktligen ses som ett försök göra barnens sårbara position mindre synlig och såldes skapa utrymme för ett främliggörande. Det förstärks vidare i kombination med antagandet om missbruk och kriminalitet som vanligt förekommande orsaker till avvikningar där barnen kan betraktas som ”farliga”.

Till att främliggöra flyktingar – “de andra” – hör också att påvisa hur de skiljer sig från “oss”, och att den skillnaden utgör ett hot mot “vi:et”. På så vis är även framställningen av barnen i kartläggningen som falska och oärliga relaterat till konstruktionen som främlingar:

En kommun i södra Sverige som tog emot ett stort antal barn tror också att vissa barn kan ha registrerats på flera olika identiteter på olika platser. Detta innebär att ett barn som avvikit från en kommun kan ha anvisats till en annan kommun, under en annan identitet. (Akbar m.fl., 2016, s. 21)

Det framgår ingen tydlig orsak till ett sådant antagande som citatet framhåller men antyder en utgångspunkt i att barnen kommer med falska och oärliga intentioner. Det framgår att en del kommuner tror att barn som avviker i ankomstskedet inte haft för avsikt att söka asyl (Akbar m.fl., 2016, s. 21). I kartläggningen presenteras det som en vanlig orsak vilket är anmärkningsvärt då enbart åtta kommuner svarat så och de flesta inte vet eller inte svarat alls. Kartläggningen förstärker således bilden av att barnen kommer utan avsikt att söka asyl utan istället planerat att visas i Sverige utan tillåtelse, och därmed beskylls de redan inledningsvis för ett felaktigt beteende som kan uppfattas hotfullt mot “vi:et”, vilket ger anledning att bemöta barnen med större

misstänksamhet som i sin tur bidrar till en svårare process för barnen, och lättare beslut om avvisning.

Som redan påvisats framställs nationalitet och tillhörande som särskilt viktigt i uppdraget och även i kartläggningen, där det framkommit att "avvikningar var vanligare för barn med visst medborgarskap än andra" (Akbar m.fl., 2016, s. 9). Kartläggningens fokus på nationell tillhörighet ger en bild av barnets nationalitet som mer relevant för avvikandet än andra omständigheter. Trots att nationalitet i viss mån tycks påverka avvikningar genom att de med minst chans till bifall i störst utsträckning avviker finns emellertid även ett samband mellan avvikningar bland barn med vissa nationaliteter och problematik kring återvändande, där både marockaner och afghaner står inför stora svårigheter (ibid., s. 10). Ett konstant påvisande av barnets "verkliga tillhörighet" kan dock ses rättfärdiga återsändande då det tydliggör ståndpunkten att barnen inte hör hemma här. Situationen är emellertid mer komplex än att det finns en naturlig hemvist för barnen i det land som de på pappret tillhör, vilket flera berättelser vittnar om:

Stockholms stadsmissions projekt BABA, som möter barn som lever gömda beskriver situationen för många som de möter: "För de vi möter så finns det inte alls på kartan att återvända till hemlandet. Det är inte ett alternativ. Det handlar dels om att familjen själva lever som flyktingar utanför hemlandet. Kanske har man själv aldrig varit i hemlandet dit man ska återvända nu." /.../ Även Skånes stadsmission, som driver projektet Ensamma barn på flykt, berättar om de barn med avslagsbeslut de träffar i sin verksamhet: "De säger att de hellre skulle sitta i fängelse resten av sitt liv i Sverige än att återvända till Kabul. De riskerar hot och att bli mördade. De flesta är hazarer, en minoritetsgrupp som har oddsens emot sig. De kommer själva inte från Kabul, dit de blir skickade. De säger att de skulle göra allt i sin makt för att fly igen om de blev tvungna att åka dit." (Akbar m.fl., 2016, s. 34)

Citatet betonar barnets flykt som mer centralt än tillhörighet, och problematiserar således antagandet. Dock finns fortfarande uppdragets utgångspunkt i återsändande närvarande trots att det inte framgår lika tydligt i kartläggningen. Exempelvis föreslås lokalt arbete för att "stödja barn som ska återvända med att exempelvis erbjuda utbildningar som kan vara användbara i hemlandet" (Akbar m.fl., 2016, s. 67). Förslaget i sig har en positiv avsikt, men visar också hur just återvändande och barnets hemland står i fokus. Att tillhörighet framställs som viktigt, trots att mycket talar emot att återsändande alltid är lika med barnets bästa, visar att bilden av tillhörighet

skapats utifrån sociala konstruktioner om medborgarskap och nationalitet, precis som Allsopp och Chase talar om (kapitel 2.1.1.). Det är däremot inte en absolut sanning för många som flytt från det land där de "tillhör" men används ändå för att påpeka att de åtminstone inte hör hemma i Sverige – en anmärkning som kan rättfärdiga återsändande och gör att de som inte accepteras som barn hamnar i ett mellanläge där alternativ till avvikning saknas.

Åtgärdsförslag

I åtgärdsförslagen framgår ingen tydlig konstruktion av barnen som främlingar men däremot finns en viss betoning på vikten av att känna till barnets nationalitet och inkludera det i statistiken (Länsstyrelserna, 2017, s. 15; *ibid.*, s. 24). Här framträder dock barnen till viss del istället som sårbara i relation till att FN:s barnrättskommittés tidigare nämnda kritik riktad mot Sverige lyfts, att Migrationsverkets statistik visar att misstänkt människohandel med barn ökat sedan 2015 samt att tidigare nämnda kartläggning visar att 64 procent av misstänkt människohandel med barn involverar ensamkommande barn vilket utgör en stor risk för de som försvinner (Länsstyrelserna, 2017, s. 10). I relation till detta blir problematiken kring kartläggningens antagande om att människohandel inte är ett stort problem tydlig eftersom åtgärdsförslagen visar motsatsen och därav placeras barnen i en mer sårbar position vilket gör främlingsbilden mindre tydlig.

4.3.5. Sammanfattning

Analysen som tillhandahållits i denna del visar tre delvis förekommande konstruktioner av ensamkommande barn som träder fram i uppdrag, kartläggning och åtgärdsförslag. Konstruktionerna, som däremot inte framträder på ett markant vis, framställer barnen som viktiga, som sårbara och som främlingar. I uppdraget visar sig alla dessa tre konstruktioner, men barnet som viktig aktör i sitt eget liv belyses däremot inte då barnets perspektiv inte heller är synligt i uppdraget. I kartläggningen framträder också delvis alla konstruktionerna, men bilden av barnen som sårbara förminskas och verkar snarare för att stärka främlingsbilden. Slutligen framträder konstruktionerna i liten utsträckning i åtgärdsförslagen, men en antydning till de alla finns ändå närvarande med ett större fokus på barnen som viktiga för sitt eget liv, samt som sårbara individer.

Som Allsopp och Chase talar om (kapitel 2.1.1.) relaterar detta till att barnets bästa konstrueras utifrån antaganden där barnets perspektiv tenderar att bortses ifrån och där tillhörighet anses grundläggande. De två bilderna står således i kontrast till varandra, eftersom beaktande av barnets perspektiv högst troligt skulle tydliggöra att återsändande inte uteslutande gynnar barnets bästa. Därav kan det ses finnas ett behov att framställa barnen som främlingar och inte rättighetsbärare, i syfte möjliggöra förbiseende av barnets perspektiv.

5. Avslutning

Undersökningen visar att barnrättsperspektivet saknas i uppdraget, men finns närvarande i kartläggning och åtgärdsförslag. Den visar även att ensamkommande barn dels konstrueras som viktiga för att förstå fenomenet med avvikningar och som aktörer i sina egna liv, dels som sårbara individer, dels som främlingar som inte hör hemma i Sverige. Konstruktionerna visar sig vidare i viss mån beröra barnrättsperspektivet, i bemärkelsen att det försvagas då barnen betraktas som annat än rättighetsbärare och aktörer i sina egna liv. Således har de för studien ställda frågorna besvarats. Utifrån detta är någon allmängiltig slutsats inte möjlig att dra om hur särskilda konstruktioner av ensamkommande barn påverkar barnrättsperspektivet, särskilt då konstruktionerna inte är markant framträdande, men den slutsats som resultatet genererar är ändå anmärkningsvärd och intressant att studera vidare.

Den här undersökningen når intressanta slutsatser, men en enskild studie som denna genererar inte ett resultat som kan betraktas allmängiltigt. För att kunna dra mer generella slutsatser skulle därmed vidare forskning, där barnrättsperspektivet och konstruktioner om ensamkommande barn sätts i ett större sammanhang och studeras utifrån ett bredare material, vara intressant. Det skulle exempelvis kunna studeras utifrån nytillkomna eller tidigare relaterade dokument, ett europeiskt eller globalt perspektiv, eller inkludera mer material från de olika aktörerna, alternativt andra aktörer. Även en undersökning kring det sammankopplade uppdraget till Barnombudsmannen vore intressant, särskilt då det där går att förutsätta ett tydligare barnrättsperspektiv, och därför undersöka hur och om konstruktioner då framträder.

Källförteckning

Akbar, A. A., Gustafsson, A.-K., Kullander, M., Tönnes Lönnroos, L., & Verständig, N. (2016). *På flykt och försvunnen - En nationell kartläggning av ensamkommande barn som avviker*. Stockholm: Länsstyrelsen. Tillgänglig:

<http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2016/R2016-25-Pa-flykt-och-forsvunnen-webb.pdf>

Allsopp, J. & Chase, E. (2019). Best interests, durable solutions and belonging: policy discourses shaping the futures of unaccompanied migrant and refugee minors coming of age in Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(2), 293–311. doi:10.1080/1369183X.2017.1404265

Alvesson, M., & Sköldbäck, K. (2017). *Tolkning och reflektion: Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Barnrättsbyrån. (2018, 28 februari). Domar ger hopp om fortsatt stöd efter åldersuppskrivning [Blogginlägg]. Hämtad 2019-03-08 från <http://barnrattsbyran.se/domar-ger-hopp-om-fortsatt-stod-efter-aldersuppskrivning/>

Barnrättsbyrån. (2018). *Sveket. En rapport om hur Sverige vände ryggen till de unga ensamkommande*. Hämtad 2019-01-22 från <http://barnrattsbyran.se/wp-content/uploads/2018/06/Sveket-1.pdf>

Björk, E. & Larsson, A. (2016, 21 februari). Två sidor av Sverige - Oron skapar engagemang. *Göteborgs-Posten*. Hämtad 2019-03-04 från <https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/tv%C3%A5-sidor-av-sverige-oron-skapar-engagemang-1.1512>

Burr, V. (2015). *Social constructionism*. London: Routledge.

Byström, M. (2006). *En broder, gäst och parasit: Uppfattningar och föreställningar om utlänningar, flyktingar och flyktingpolitik i svensk offentlig debatt 1942–1947*. Stockholm: Stockholms Universitet.

Brune, Y. (2015). Bilden av invandrare i svenska nyhetsmedier. I M. Darvishpour & C. Westin (Red.), *Migration och etnicitet: Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige* (s. 343–366). Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.

DN Ledare. (2016, 27 januari). Löfven har inget att säga. *Dagens Nyheter*. s. 4.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad* (Femte upplagan ed.). Stockholm: Norstedts juridik.

Flyktinggruppernas Riksråd (FARR). (2018, 31 augusti). *Val 2018 - Den tillfälliga lagen*. Hämtad 2019-01-22 från <https://farr.se/sv/aktuellt-a-press/kampanj/1625-val-2018-den-tillfaelliga-lagen>

Hedlund, D. (2017). Construction of credibility in decisions concerning unaccompanied minors. *International Journal of Migration, Health, and Social Care*, 13(2), 157–172. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1108/IJMHS-02-2016-0010>

Hedlund, D., & Cederborg, A. (2015). Legislators' perceptions of unaccompanied children seeking asylum. *International Journal of Migration, Health, and Social Care*, 11(4), 239–252. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1108/IJMHS-08-2014-0033>

Hudson, V. M. (2016, 19 januari). "Abnorma antalet unga män ett problem för Sverige." *Göteborgs-Posten*. Hämtad 2019-03-07 från <https://www.gp.se/debatt/abnorma-antalet-unga-m%C3%A4n-ett-problem-f%C3%B6r-sverige-1.15076>

Johansson, C. (2005). *Välkomna till Sverige?: Svenska migrationspolitiska diskurser under 1900-talets andra hälft*. Malmö: Bokbox.

Karlsson, P. (2015, 20 november). Ministern: "Antalet asylsökande måste ned rejält". *Aftonbladet*. Hämtad 2019-03-04 från <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/3jxGRL/ministern-antalet-asylsokande-maste-ned-rejalt>

Leth, G., & Thurén, T. (2000). *Källkritik för Internet*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.

Lundberg, A. (2011). The Best Interests of the Child Principle in Swedish Asylum Cases: The Marginalization of Children's Rights. *Journal of Human Rights Practice*, 3(1), 49–70. doi:<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1093/jhuman/hur002>

Länsstyrelserna. (2017). *På flykt och försvunnen Sammanställning av åtgärdsförslag till om barn som försvinner i Sverige*. Stockholm: Länsstyrelsen

Malmqvist, E., Furberg, E., & Sandman, L. (2018). Ethical aspects of medical age assessment in the asylum process: a Swedish perspective. *International Journal of Legal Medicine*, 132(3), 815–823. doi:<https://doi.org/10.1007/s00414-017-1730-3>

Migrationsinfo.se. (2018). *Ensamkommande barn*. Hämtad 2019-01-18 från <https://www.migrationsinfo.se/migration/sverige/asylsokande-i-sverige/ensamkommande-barn/>

Migrationsverket. (2018). *Rätten till bistånd enligt LMA*. Hämtad 2019-04-26 från <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Pressrum/Vanliga-fragor-fran-journalister/Ratten-till-bistand-enligt-LMA.html>

Ottosson, L., Eastmond, M., & Schierenbeck, I. (2013). Safeguarding a Child Perspective in Asylum Reception: Dilemmas of Children's Case Workers in Sweden. *Journal of Refugee Studies*, 26(2), 247–264. doi:<https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1093/jrs/fes024>

Regeringens skrivelse. Skr. 2016/17:29 <https://www.regeringen.se/4a9b03/contentassets/c2fc9f2915394fd6841e46fce2be16bb/regeringens-strategi-for-det-nationella-arbetet-med-manskliga-rattigheter-skr.-20161729>

Regeringsbeslut. S2016/00634/FST (delvis). *Uppdrag om ensamkommande barn som försvinner*. Hämtad från <https://www.regeringen.se/48fdae/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/social-omsorg/uppdrag-om-ensamkommande-barn-som-forsvinner.pdf>

Regeringsbeslut. S2016/04467/FST (delvis). *Uppdrag om varför ensamkommande barn försvinner*. Hämtad från <https://www.regeringen.se/49f5b0/contentassets/6591c8d101e04044ba67307d4be18a03/uppdrag-om-varfor-ensamkommande-barn-forsvinner.pdf>

SFS 1994:137. *Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.* Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2016:752. *Lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige.* Stockholm: Justitiedepartementet.

Socialstyrelsen. (2016). *Åldersbedömning inom ramen för asylprocessen - en etisk analys.* Hämtad 2019-03-21 från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2016/2016-5-28>

Stiftelsen Allmänna Barnhus. (u.å.). *Barnahus.* Hämtad 2019-04-23 från <https://www.dagsattprataom.se/overgrepp/hjalp-2/barnahus/>

Stockholms stad. (2017). *Stödmaterial för barnrättsperspektivet inom socialtjänsten.* Hämtad 2019-03-01 från <https://insynsverige.se/documentHandler.ashx?did=1923308>

Svensson, Frida. (2015, 24 november). 5 punkter - här är nya flyktingpolitiken i korthet. *Svenska Dagbladet.* Hämtad 2019-01-30 från <https://www.svd.se/har-ar-nya-flyktingpolitiken-i-korthet>

UNICEF. (2014). *Protecting children's rights.* Hämtad 2019-02-14 från https://www.unicef.org/crc/index_protecting.html

UNICEF Sverige. (u.å.). *Barnkonventionen är vårt uppdrag.* Hämtad 2019-01-21 från <https://unicef.se/barnkonventionen>

United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (OHCHR). (u.å.). *What are human rights?* Hämtad 2019-03-27 från <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx>

UN Practitioners' Portal on Human Rights Based Approaches to Programming (HRBA Portal). (u.å.). *The Human Rights Based Approach to Development Cooperation: Towards a Common Understanding Among UN Agencies.* Hämtad 2019-03-20, från <http://hrbaportal.org/the-human-rights-based-approach-to-development-cooperation-towards-a-common-understanding-among-un-agencies>

Västra Götalandsregionen (VGR). (u.å.). *Barnrättsperspektiv.* Hämtad 2019-01-21 från <http://www2.vgregion.se/upload/Regionutveckling/Naringsliv/Sociala%20investeringar/Barnr%C3%A4ttsperspektiv.pdf>